

KIÁLLÍTÁSOK

- A művészet szélességi fokai
Magyar–olasz kortárs képző-
és iparművészeti kiállítás a
genovai Palazzo Ducale-ban
(*Bertha Franciska*)..... **2**
- Könyvtár és „period room”
Padányi Bíró Márton könyvtár-
szobája az Iparművészeti
Múzeumban (*Semsey Balázs*)... **8**
- A textilművészet akvarellistája
Szuppán Irén kiállítása
a Szombathelyi Képtárban
(*Cebula Anna*)..... **14**
- Cutting Edge. Élvonalbeli
magyar stúdióüvegek vándor-
kiállítása Nagy-Britanniában
(*Molnár Zsuzsanna*) **17**
- Lágy geometria. Szűcs Zsuzsanna
keramikumművész kiállítása
a kecskeméti Kápolna
Galériában (*Szegedi Zsolt*) **20**

ÉRTÉKÖRZÉS – ÉRTÉKMENTÉS

- Példaadó jelenlét. 125 éve
született Ferenczy Noémi
(*Molnár Eszter*) **22**
- A múltó idő ablakai. A Tűzzománc-
művészek Magyar Társaságának
elmúlt néhány évről
(*ifj. Gyergyádesz László*) **29**
- Az út. Beszélgetés
Balogh Mihály ötvösművésszel
(*Keppel Márton*) **33**

KÖSZÖNTÉS

- Egy gyári tervező születésnapjára
A 70 éves Vásárhelyi János köszöntése (*Kiss Éva*) **38**
- Meditációs tárgyak. Lőrincz Győző keramikumművész
köszöntése (*Lisányi Endre*) **41**

KÖNYV

- Lantos Ferenc (1929–2014) állandó kiállítása
(*Pinczehelyi Sándor*)..... **44**

TARTALOM

MAGYAR IPARMŰVÉSZET HUNGARIAN APPLIED ARTS

EXHIBITIONS

- The Latitudes of Art
Exhibition of contemporary
Italian and Hungarian arts at
the Palazzo Ducale, Genova
(*Franciska Bertha*)..... **2**
- Period room presentation
The library of Bishop Márton
Padányi Bíró in the Museum
of Applied Arts, Budapest
(*Balázs Semsey*)..... **8**
- An aquarellist of textile art
Irén Szuppán's exhibition at
Szombathely Gallery
(*Anna Cebula*) **14**
- Cutting Edge. Travelling
exhibition of modern Hungarian
studio glass in the United
Kingdom (*Zsuzsanna Molnár*).. **17**
- Soft geometry. Exhibition of
ceramic artist Zsuzsanna Szűcs
at Kápolna Gallery, Kecskemét
(*Zsolt Szegedi*) **20**

SAFEGUARDING VALUES

- Exemplary presence. On the
125th anniversary of the birth of
tapestry artist Noémi Ferenczy
(*Eszter Molnár*) **22**
- Windows of Evanescent Time
On the activity of the Hungarian
Society of Enamel Artists
during the previous years
(*László Gyergyádesz, Jr*) **29**
- The way. Interview with
metal artist Mihály Balogh (*Márton Keppel*)..... **33**

CONGRATULATIONS – BOOKS

- On the birthday of a factory designer
János Vásárhelyi is 70 (*Eva Kiss*) **38**
- Meditation objects. Congratulations to ceramic artist
Győző Lőrincz (*Endre Lisányi*)..... **41**
- Ferenc Lantos (1929–2014). Permanent exhibition
(*Sándor Pinczehelyi*)..... **44**

A művészet szélességi fokai

Magyar–olasz kortárs képző- és iparművészeti kiállítás
a genovai Palazzo Ducaléban

■ Mi más lehetne a címe egy Genovában, a hajdan-volt dicső tengeri köztársaság fővárosában, Kolumbusz Kristóf szülőhelyén rendezett kiállításnak, mint *Szélességi fokok*? Idén másodízben nyílt meg a *Le latitudini dell'arte (A művészet szélességi fokai)* című bien-nále, melynek a genovai Dózse-palota, a Palazzo Ducale adott helyet 2015. július 12. és augusztus 17. között. Míg két évvel ezelőtt a finn kortárs képző- és iparművészek képviselői mutatkozhattak be olasz tár-saikkal, idén Magyarország vette át a stafétabotot. A seregszemlén, melynek magyar kurátora Simonffy Márta textilművész, a Magyar Képzőművészek és

Iparművészek Szövetségének (MKISZ) elnöke, olasz részről pedig Virginia Monteverde digitális képzőmű-vész volt, harmincöt magyar és ugyanennyi itáliai al-kotó műveivel ismerkedhetett meg a közönség. „Soha nem került még sor ilyen nagylélegzetű közös olasz–magyar kiállításra” – nyilatkozta az olasz televíziónak Sulyok Miklós művészettörténész a tárlat megnyitóján.

Hetven művész, hetven mai „hajóskapitány” a fia-tal, merész felfedezőktől az érett és rangos, letisztult nyelvezetű „tengeri medvékig” igyekezett meghatá-rozni a képző- és iparművészet hajójának pozícióját,

Örkényi Antal:
Liszt-érzékenység /
Antal Örkényi:
Liszt Sensitivity

[2011] kép,
zeneátalakító / image,
music transformer

A művészet szélességi fokai című kiállítás (részlet), az előtérben Erős Apolka Szelené Iova I. című alkotása / Le latitudini dell'arte (The Latitudes of Art). Exhibition view.
In the foreground: Apolka Erős: The Horse of Selene, I
[Palazzo Ducale, Genova, 2015]

és navigált szélességi fokról szélességi fokra immár nem sextánszal fürkészve a horizontot, hanem a multimediális művészet legváltozatosabb eszközeit alkalmazva.

Az olajfestmények, a textilképek, a hagyományos gipsz-, fa- és fémszobrok mellett több videoinstallá-

ció és animáció volt jelen, valamint számos mű használta ki a digitális nyomdatechnika sokszínű lehetőségeit. Láthattunk az állóképet és a videót zeneátalakító géppel kombináló alkotást (Örkényi Antal: *Liszt-érzékenység*), de felfüggesztett ketrechen bemutatott önarcképet is DVD-ről közvetített néma videóval (Federica Marangoni: *Volevo dirti che... / Azt akartam neked mondani, hogy...*). Tintasugaras nyomatok, digitális c-printek, lambda- és giclée printek jelentek meg változatos felületeken, az alumíniumtól a plexiig, az akrilüvegtől a pamutpapírig, a viniltől a perspexen keresztül a dibondig. A kiállítás sokféle, látszólag egymásnak ellentmondó művészi kifejezőmódot vonultatott fel, izgalmas szintézist teremtve formalizmus és tartalomközpontúság, hagyományos nyelvezetek és neo-pop, neofuturista, késő ipusztuális látásmódok között.

Olyan kontrasztokkal találkozhattunk, mint a fraktálanímációval bemutatott *Köd* (Gábor Éva Mária), és a ködből metaforikus értelemben kilépő, nagyon is materiális, vegyes technikával készült leopárd (Carlo Pasini *007* című szoborinstallációja), vagy Erős Apolka *Szeléné lova I.* című patinázott bronzszobra, mely művek a történelmi Dózse-palota valamikori fegyvertárából kialakított szuggesztív kiállítóterem, a Sala del Munizioniere közepén „örizték” a többi alkotást. Lovas Ilona *S. O. S.* című animáció-segélykiáltása mintha Giovanni Longo *Forgetful Ouroboros* (*Feledékeny uroborosz*) című, hulladék fából, vasból és habszivacsból készült veszedelmes kígyóját látva csendült volna fel. Az immateriális világ szorongással teli pillanatait ábrázoló művek mellett szinte házimacskává szelődült az angol-amerikai származású, de Genova mellett élő és alkotó női művészdúó, a Tedman & Strand selyemre hímzett hópárduca (*Snow Leopard*). Szükség esetén a vadállatokat Véssey Gábor *Orpheus* sorozatának legendás dalnoka is le tudta volna csillapítani, de a mitológiai hős nem maradt le az argonauták hajójáról sem: több mű is hozzájárult, hogy a szélességi fokok közti utazás mítosszá váljék, kezdve Paolo Fiorellini *L'argonauta* (*Az argonauta*) című kompozíciójával, mely polisztírol és alumíniumlemez szoborból és fatáblára erősített kollázsból áll.

Az utazás metaforája visszatérő motívum volt a ki-

Tedman & Strand: Snow Leopard (Hópárduc) / Tedman & Strand: Snow Leopard
[2014] *selyem, hímzés / embroidery on silk*
[110x145 cm]

állított művekben. Láthattunk különös éjjeli tájat táblán (Armando Fattolini: *Partenze / Indulások*), rácsodálkozhattunk a Dunakanyar víziójára Haász Agnes tintasugaras nyomtatán, és találkozhattunk a párizsi Pieróval Kalmár János bronzból és mészkőből készült szobrában. Pier Giorgio De Pinto kiterített papírkockái város- és tájképek részleteivel indították útnak a látogatót. Az utazás néha útkeresés lett, kiutkeresés valamilyen szorongató helyzetből, ahonnan Lányi Adrienn sejtelmes lépcsőin lehetett menekülni (*Átjáró VII.*). Míg Enzo Rovella az ürbe repített minket *Astronomy (Csillagászat)* című akrilfestményével, egyes magyar alkotók inkább Olaszországba utaztak: Oláh Katalin Kinga poliészterből és műgyantából készített Pietát, Krajcsovics Éva olajfestménye pedig Giorgio Morandi szobáját mutatta meg. A mediterrán tájakról a csípős hidegbe kerültünk Bohus Zoltán *Tél* című, megvilágított, színes üvegszobrával, Antonio Pedretti pedig a havas északolasz tájra kalauzolt el minket *Bianco Lombardo (Lombard fehérség)* című olajfestményével. Az utazásból időutazás lett Szurcsik József ókori hangulatú akril-olaj festményein (*Átjáró a múltba, Ember embernek...*), míg M. Novák András 21. századi fossziliákkal idézte meg a közelmúlt történelmét.

A mindennapok és a hétköznapi tevékenységek is megihlették az alkotókat, akik gyakran a digitális technikák áttűnő szín- és formakompozícióiban keresték önmagukat és az egyén helyét a mai világ szélességi körein. Várady Róbert olajfestményein hipermodern terekben mozognak hétköznapi emberek, hasonlóan mai és divatos ruhákban, mint Corrado Zeni *Atlas* című, olaj-, zománc- és akrilfestményén a lányok. A mai fiatalok világát érzékelteti Francesco Arena *Extra_Ordinary People (Különleges emberek)* című, vinilvászonra nyomtatott fotótriptichonja, és míg a harmincas éveiben járó Varju Krisztián retró hangulatú, falusias piros teáskannával indítja a napot (*Pirkadat*), Sergio Sarri akrildiptichonja, melynek címe *Drink (Ital)*, a nagyvárosi szórakozóhelyek világába kalauzol el vidám, képregényszerű alkotásával. Ónarcképek sora mesél a magányról, Pál Gábor Mihály *Absztrakt* című videója pedig a család kapcsolatrendszerén gondolkodtat el egy ház több emeletét párhuzamosan bemutatva, míg Silvio Monti *Relazioni silenziose* című – homok, pigment és akril – triptichonja csendes kapcsolatokról szól.

→
M. Novák András: XXI. századi fossziliák I. / András M. Novák: 21st-century Fossils, I
[2014] *farost, vegyes technika / wood fibre, miscellaneous techniques*
[100x116 cm]

Giovanni Longo: Forgetful Ouroboros (Feledékeny uroborosz) / Giovanni Longo: Forgetful Ouroboros
[2011] *bulladék fa, vas, habszivacs / assembly of recycled wood, iron and foam*
[25x110x110 cm]

A női lét és az anyaság foglalkoztat több művészt is, és míg Gian Luca Groppi retró anyafigurája egy kilenc darabból álló digitális fotósorozaton küzd a tojás szimbolikájával (*Maternity / Anyaság*), a terem sarkából elemi erővel tör fel egy kisgyerek nevetése:

ez Rabóczky Judit Rita színes, hegesztett vasból készült, *Kölők* című szobra.

Az életről, az élet értelméről és a jövőről is több fontos alkotás szól. A magyar művészek közül többen elmélkedtek vallási kérdésekről, időnként teljesen

Rabóczky Judit Rita: Kölyök / Judit Rita Rabóczky: Kid
[2014] *hegesztett vas / welded iron* [145x80x25 cm]

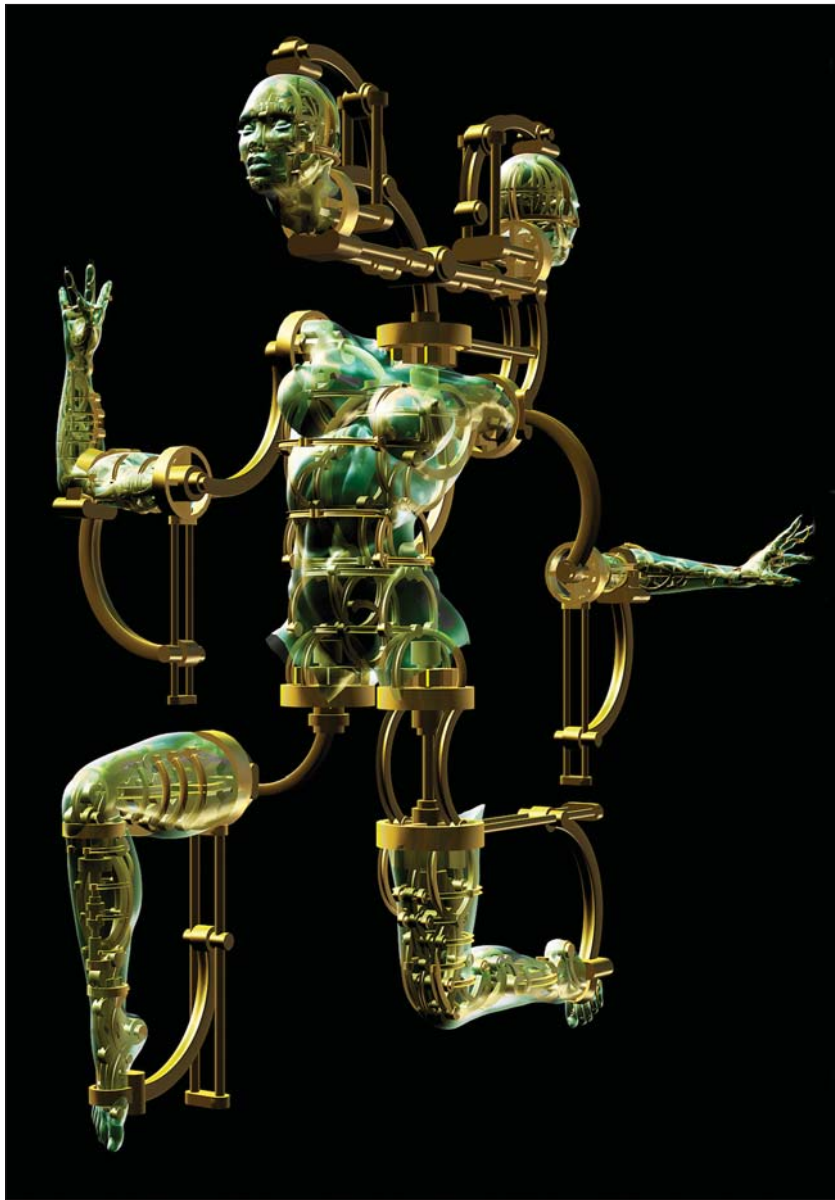
szokatlan és merészen újszerű megvilágításba helyezve bizonyos bibliai motívumokat. Ezt tette Heritesz Gábor sárgaréz geometriai formákból felépülő, *Utolsó vacsora* című művében, míg Enyedi Zsuzsanna mély, sötéten elgondolkodtató c-print-sorozatban dolgozta fel a *Krisztus-oratórium* témát. Olaszország Alessio Delfino perspexre és dibondra nyomtatott profán c-printjével adózott eredeti módon a vallásos gondolatnak, a *La Papesse (A papnő)* című munkával.

A hit mellett sokszínűen jelenik meg a remény és a várakozás is. Simonffy Márta nagy méretű ceruza-pigment vászonképpel fejezi ki szándékát: *Ígérem*,

Christian Zanutto: Olympia #3 / Christian Zanutto: Olympia #3

[2014] *vegyes digitális technika, fotótranszfer üvegre / digital mixed media, photographic transfer on crystal*
[154x114 cm]

*festek, festek majd neked művének a címe. Alex Pinna sovány bronzfigurája mintha címében neki válaszolna: Waiting for (Várakozva). Láthattunk álmot is, mindjárt duplán, Michelangelo Galliani *Doppio sogno (Ket-**

**Giacomo Costa: Atto 9 (Kilencedik felvonás) /
Giacomo Costa: Act 9**

[2007] *alumínium, lambdanyomat /
lambda print on aluminium* [125x300 cm]

lambdanyomással készült művében, mely hasonló érzelmeket kelt, mint Jovián György *Bontás I.* című olajfestménye.

Lehet, hogy a nem túl távoli jövőben Costa-féle városokban élünk majd, Christian Zanolto vegyes digitális technikával készült, üvegre nyomott robotfigurájára fogunk hasonlítani (*Olympia #3*), és a Lukoviczky Endre által láttatott *Melankólia* határozza majd meg életünket? Minden lehetséges, mint ahogy az is, hogy a művészet párhuzamos szélességi körei a végtelenben találkoznak.

BERTHA FRANCISKA
író

(*Biennale Le latitudini dell'arte – 2ª edizione. Ungheria-Italia. Sala del Munizioniere, Palazzo Ducale, Genova, 2015. július 12–augusztus 17.*)

Heritesz Gábor:
Utolsó vacsora / Gábor
Heritesz: Last Supper
[2011] *sárgaréz / brass* [99x99 cm]

tűs álom) című, carrarai márványból és sárgarézből készült művében. Az álom apokalipszisbe sötétült azonban a modern városok mehökkentő, vizionáló ábrázolásáról ismert Giacomo Costa *Atto 9 (Kilencedik felvonás)* című, alumíniumlemezen megjelenített,

A fotókat az Art Commission, a Palazzo Ducale Fondazione per la Cultura és az MKISZ bocsátotta rendelkezésünkre.

Könyvtár és „period room”

Padányi Bíró Márton könyvtárszobája az Iparművészeti Múzeumban

■ Néhány évnyi kényszerű elzárttság után újból megtekinthető az Iparművészeti Múzeumban a sümegi püspöki palota könyvtárszobájának egykori berendezése. A műtárgyegyüttes nem csupán a 18. század magyarországi művészetének, hanem a múzeum történetének is fontos emléke, sorsa és elhelyezése műemléki és muzeológiai szempontból egyaránt izgalmas kérdéseket vet fel.

Padányi Bíró Márton (1693–1762) veszprémi püspök, aki harcias és autokrata személyiségéből adódóan gyakorta keveredett konfliktusba a veszprémi polgárokkal, hivatali rezidenciáját inkább a sümegi vár tövében építtette fel. Az 1745 és 1753 között zajló munkálatok során jelentősen átalakították és bővítették a korábban ott álló épületet.¹ Ennek első emeletén kapott helyet egykoron a kis könyvtárszoba, amely-

**A sümegi könyvtárszoba
az Iparművészeti
Múzeumban /
The library from the
episcopal palace of
Sümege in the Museum
of Applied Arts,
Budapest**

Fotó: Szabó Virág / Iparművészeti Múzeum, Budapest

**A sümegi könyvtárszoba
a múzeumban történt
felállítása idején, 1923
körül / The library from
the episcopal palace of
Sümege at the time of
its installation at the
Museum, c. 1923**

*archív fotó
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
archive photo
(Museum of Applied
Arts, Budapest)*

**Padányi Bíró Márton
portréja – a sümegi
könyvtárszoba stukkó-
mennyezetének
másolata (részlet) /
Portrait of Bishop
Márton Padányi Bíró
from the stuccoed
ceiling of the library of
the episcopal palace of
Sümege. Copy (detail)**

nek méltó berendezését a tudományok és a kultúra
iránt elkötelezett püspök valóságos szívügyének te-
kintette. Bár közvetlenül a helyiségre vonatkozó írott
források nem ismertek, annak bútorait vélhetően Jo-
hann Wachtländer püspöki asztalosmester (*bischoflich-
er Hoftischlermeister*), a stukkómennyezetet pedig az
italiai származású, de Pesten letelepedett Antonio Or-
satti készíthette, akiket a szomszédos kápolna beren-
dezésére vonatkozó számadások név szerint is emlí-
tenek.² Padányi utódai a sümegi palotát már inkább
nyaralóként használták, és a fokozatosan romló állagú
épületben a nedves falak miatt mind a berendezés,
mind az ott elhelyezett könyvek veszélybe kerültek.

Fotó: Szabó Virág / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Ezért Hornig Károly (1840–1917), akkori veszprémi püspök 1913-ban a teljes bútortozatot az Iparművészeti Múzeumnak ajándékozta.³

Mindez szerencsésen illeszkedett Radisics Jenő főigazgató elképzeléseihez, aki éppen akkoriban fogalmazta meg a múzeumban felállítandó és a különböző stíluskorszakok iparművészeti alkotásait hiteles korabeli enteriőrökben bemutató történelmi szobasor koncepcióját. Annak megvalósítását azonban az állandó anyagi nehézségek, a rövidesen kitörő első világháború, majd Radisics 1917-ben bekövetkezett halála sokáig hátráltatták, így a sümegi könyvtár szétbontott berendezése is évekig raktárba került. Végül a háborút követően, 1921 és 1923 között az új főigazgató,

Végh Gyula vezetésével került sor a régóta tervezett történelmi szobasor első helyiségeinek berendezésére, aminek részeként a sümegi könyvtár kiemelt szerepet kapott.⁴

A rekonstruált könyvtárszobát, amelyet 1922 őszén nyitottak meg a közönség számára, a múzeum első emeletén, a Hőgyes Endre (akkor: Rákos) utca felé eső sarokszobában rendezték be. Mivel a helyiség mérete és alaprajza jócskán eltért a szoba eredeti arányaitól, a kiállítótérben egy kisebb dobozt építettek, amelynek álfalai pontosan követték a sümegi helyiség alaprajzát, boltozatos álmennyezetén pedig elhelyezték az Orsatti által készített festett és aranyozott stukkó-mennyezet másolatát. Az utóbbit Reichenberg József

A sümegi könyvtárszoba a második világháborút követő restaurálás idején, 1948-ban / The library from the episcopal palace of Sümeg at the time of its restoration after World War II, in 1948
archív fotó (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / archive photo (Museum of Applied Arts, Budapest)

**A sümegi könyvtárszoba
stukkómennyezete
(részlet) /
The stuccoed ceiling of
the library from the
episcopal palace of
Sümeg (detail)**

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

**A sümegi könyvtárszoba
stukkómennyezete
(részlet) /
The stuccoed ceiling of
the library from the
episcopal palace of
Sümeg (detail)**

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

szobrász készítette, Csányi Károly szakmai felügyelete mellett, aki Radisics és Véghe közvetlen munkatársaként mindvégig részt vett a történelmi szobasor terveinek kidolgozásában és megvalósításában.⁵

A díófa és -gyökér furnérral borított, a padlótól a mennyezet ívhajlatáig emelkedő beépített szekrények a szoba négy fala mentén állnak, alsó részük erőteljesen profilozott tömör ajtókkal záródik, felső részüket pilaszterekkel elválasztott, üvegezett, polcos könyvszekrények alkotják, azok felett többszörösen tagolt, kiugró, vízszintes zárópárkány. A szekrények sorát a két rövidebb falon a könyvtár eredeti díófa ajtaja, vele

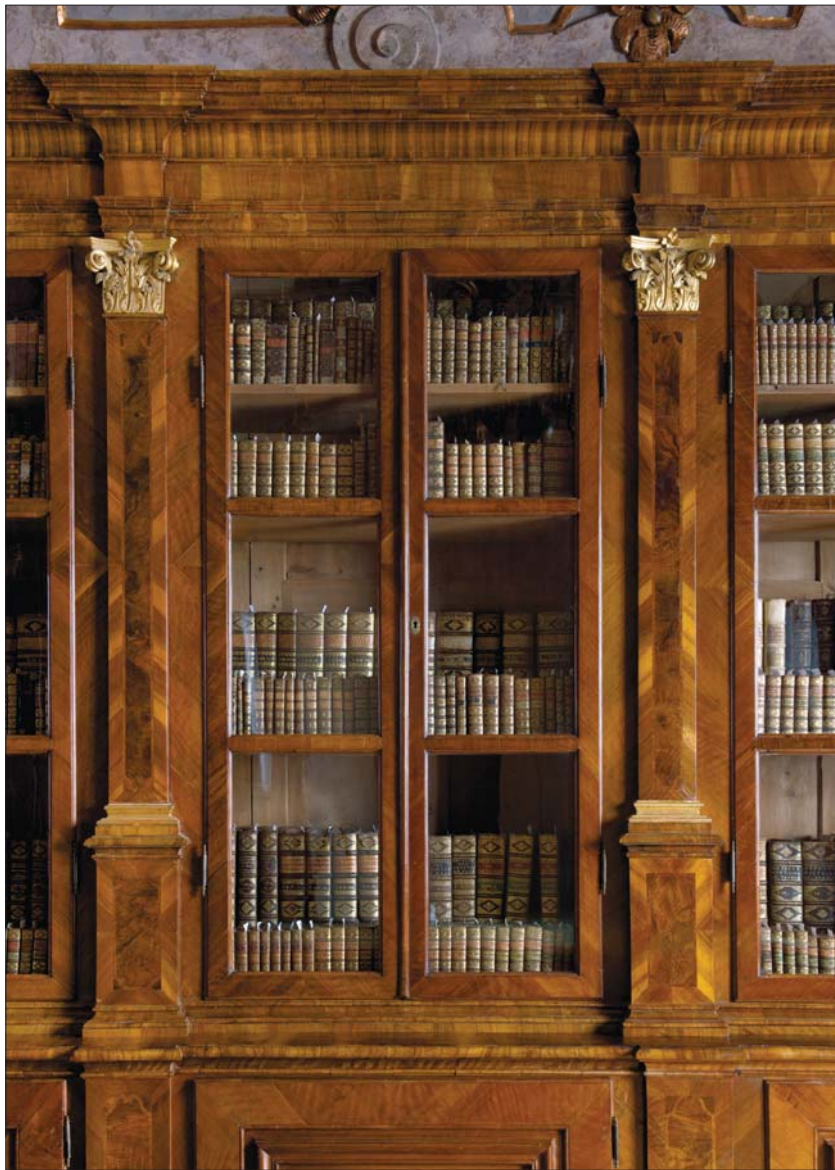
szemközt egy boltíves ablakfülke, az egyik hosszabb oldalfal tengelyében pedig a szomszédos terembe vezető átjáró szakítja meg. Az utóbbi kialakítása hasonló az ablakfülkéhez, mert annak helyén a sümegi palotában a kápolnába nyíló ablak volt – így eredeti elhelyezése szerint a könyvtár egyfajta emeleti oratórium szerepét is betöltötte. A szekrények fölött körbefutó stukkópárkányon könyvek, különféle tudományos eszközök és püspöki jelvények között a megrendelő, Padányi Bíró Márton portréja is megjelenik, a mennyezet közepét pedig aranyozott monogramja díszíti. Ugyancsak a könyvtár eredeti berendezéséhez tarto-

zott a szoba közepén álló hosszúkás asztal, amelynek betétlapját zöld posztó borítja.

A stukkómásolat elkészítése, amelyre még Radisics Jenő adott megbízást, és annak végleges elhelyezése között majd egy évtized telt el. A kompozíció egyes elemeinek elhelyezkedését feltehetőleg pontatlanul dokumentálták, így eshetett, hogy a párkányon sorakozó kisebb tárgyak és püspöki jelvények némelyike a másolaton nem az eredeti helyére került. A legfontosabb különbség azonban, hogy a mennyezetről teljesen hiányzik a püspök portréja mellett látható nyitott könyv lapjain eredetileg olvasható latin felirat: „DA MIHI INTEL/LECTUM ET DI/SCAM MANDA/TA TUA / PSALM: / 118 / VE. 7[3]” – „*adj nekem értelmet, hogy megértsem parancsaid*” (Zsolt 119[118],73). A feliratban a „parancs” kifejezésre, a Vulgata eredeti szövegében használt *praeceptum* helyett, a rokon értelmű *mandatum* szó szerepel, amely a 119. zsoltár más verseiben több helyen is előfordul. A bibliai idézet csupán a Sümegen még *in situ* látható eredeti stukkó őrizte meg, a múzeumi másolaton a könyv lapjait monokróm aranyozást imitáló bronzporos bevonat fedi.

Mivel a sümegi könyvtár eredeti kötetei nem kerültek az Iparművészeti Múzeumba, a berendezés felállításakor a gyűjteményben őrzött régi nyomtatványokat és könyvkötéseket állították ki a szekrényekben; ma pedig a körmendi Batthyány-Strattmann-kastély egykori könyvtárából megmaradt és a második világháborút követően a múzeumba jutott könyvek elhelyezésére szolgálnak.

A 19. század végén és a 20. század első felében nyugat-európai és tengerentúli múzeumokban egyaránt előszeretettel rendeztek be kiállítóterekben rekonstruált eredeti enteriőröket, amelyeket a későbbi szakirodalom a *period room* megjelöléssel illet.⁶ Az Iparművészeti Múzeumban elképzelt történelmi szobasor ennek a muzeológiai gyakorlatnak a maga idejében igen korszerűnek számító és Magyarországon mindmáig egyedülálló példája volt, de csupán részlegesen készült el, és az 1920-as évek elején berendezett termek közül mára egyedül a sümegi könyvtárszoba maradt fenn. Ám a teljes eredeti bútorzat és a hitelesen rekonstruált építészeti környezet komplexitásából adódóan éppen ebben az esetben sikerült a legtelje-

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

sebb formában megvalósítani Végh Gyula kiállítás-rendezői elképzeléseit.⁷

A felállítása óta eltelt közel egy évszázadban a könyvtárszoba mindvégig az emeleti teremben maradt, ott vészelte át Budapest ostromát és az 1956-os harcokat

**A sümegi könyvtárszoba
bútorzata (részlet) /
Furniture of the library
from the episcopal
palace of Sümeg (detail)**

is.⁸ Érdekes módon – noha akkor már évtizedek óta a múzeum birtokában volt – formális leltárba vételére csak 1965-ben került sor. Bár az elmúlt évtizedekben csak ritkán és időszakosan volt látogatható, a múzeum gyűjteményének legfontosabb darabjai közé tartozik, és jelenlegi elhelyezése immár saját jogán is műemléknek tekinthető.

SEMSEY BALÁZS
művészettörténész

Jegyzetek

1. Koppány Tibor: *A Balaton környékének műemlékei*. Budapest, 1993, 179–181.
2. Pehm [Mindszenty] József: *Padányi Bíró Márton veszprémi püspök élete és kora*. Zalaegerszeg, 1934, 381–382.
3. Horváth Hilda: *Iparművészeti kincsek Magyarországon – Tisztelet az adományozónak*. Budapest, 2000, 14, 50.
4. Layer Károly: Történelmi szobák és újabb letétek az Iparművészeti Múzeumban. *Magyar Iparművészet*, XXVI. (1923), 10–11; ill. Végh Gyula: A sümei püspöki könyvtárszoba az
5. Iparművészeti Múzeumban. *Magyar Könyvszemle*, ú. f. XXX. 1923/1–2, 22–26.
6. Lichner Magdolna: Csányi Károly (1873–1956), a muzeológus. Harminc év az Iparművészeti Múzeum történetéből az Adattárban őrzött iratok tükrében. *Művészettörténeti Értesítő*, XLVII. (1998), 45–46, 50.
7. Alexis Joachimides (et al.): *Museumsinszenierungen. Zur Geschichte der Institution des Kunstmuseums. Die Berliner Museumslandschaft 1830–1990*. Dresden–Basel, 1995, 238. A műfaj kritikájáról és későbbi ellentmondásos megítéléséről ld. Philippe de Montebello: Introduction. In: Amelia Peck (et al.): *Period Rooms in The Metropolitan Museum of Art*. New York – New Haven – London, 1996, 9–13.
8. A múzeumi terekben kiállított történeti bútorok bemutatásának problémái kapcsán mai szemmel olvasva is döbbenetesen aktuálisnak tűnnek Végh gondolatai: Végh Gyula: Francia és angol bútorok az Iparművészeti Múzeumban. Muzeális problémák. *Magyar Művészet*, VII. (1931), 224–227.
9. A II. világháborút követő restaurálásról ld. Petri Istvánné Hladky Mária: Múzeumi Élet. *Magyar Művészet*, XV. (1948), 148.

A sümei könyvtárszoba
bútorzata (részlet) /
Furniture of the library
from the episcopal
palace of Süme (detail)

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

A textilművészet akvarellistája

Szuppán Irén kiállítása a Szombathelyi Képtárban

■ Szuppán Irén *Ikat-falikárpitok* című kiállítása az 5. Textilművészeti Triennálával egy napon nyílt meg a Szombathelyi Képtárban. Nem véletlen volt az időpontválasztás, hiszen egy olyan művésznek nyílt tálata, akinek nagy érdemei vannak abban, hogy Szombathelyen – anno 1970-ben – elkezdődhetett a textilkiallítások sorozata. Nemcsak egyik szervezője volt az akkor még biennálék gyakoriságával megrendezett kiállításoknak, hanem résztvevője, sőt díjazottja is.

Szuppán Irén nyomottanyag-tervezőként kezdte pályáját, miután Schubert Ernőnél és Molnár Bélánál 1952-ben diplomázott a Magyar Iparművészeti Főiskolán. Azonban már nagyon korán felismerte, hogy valami mással is szeretne foglalkozni. Az ősi, távolkeleti technikában, az *ikat*ban találta meg művészi kifejezőmódját. Ebben a technikában alkot már közel ötven éve. Ezt a technikát műveli nagy szaktudással, szívvel és kitartó hűséggel egyedülként Magyarországon. Az ikattechnika definíciója talán úgy fogalmazható meg a legegyszerűbben, hogy fordítottja a gobelinszövés technikájának, ahol az egyszínű felvetőszálak szolgálnak alapként, melyben a mintát, a mondanivalót a színes vetüλέkfonalak adják. Az ikatnál a felvetőszálakat festi meg a művész, majd ezt követi a szövés: az egyszínű vetüλέkfonal bevezetése a kompozícióba, aminek eredményeként egy sejtelmes, elmosódott mintájú falitextil tárul elénk. Szuppán Irén munkáinak nyersanyaga a pamut, len és juta. Ez is sugallja a természet iránti szeretetét és elkötelezettségét. Minden, ami körülveszi, amit érzékel, munkáiban íródik át. Talán a technikának is köszönhető, hogy alkotásai többnyire vertikálisak. Ebbe a függőleges világba komponálja bele például a *Kint és bent* (1999) című munkájában a gödöllői kastély báltermének hosszúkás, oly jellegzetes ablakait; a benti világ mellé

az ablakok közé elhelyezett tükörrel belopja a kinti világot is: az égboltot. Az egész művet a meleg barnák uralják. Hasonló munka a *Barokk kert* (2006) című

Fotó: Orlió Zsuzsanna

Szuppán Irén: Barokk kert / Irén Szuppán: Baroque Garden
[2006] pamut, len, ikattechnika /
cotton, linen, ikat technique [195x150 cm]

Szuppán Irén: Daloskönyv / Irén Szuppán: Song Book

[2011] pamut, len, ikattechnika / cotton, linen, ikat technique [220x150 cm]

alkotás, amelyen az architektúra meleg színei mellett megjelenik a hűvös nyári este virágillatától ihletett kolorit. Más színtónusú, hiszen nem a föld felszínét, hanem a vízi világot hivatott ábrázolni az *Atlantisz kertje* (2008) című ikat, melyen az elsüllyedt város korinthuszi oszlopai közé befonta magát színskálájával az óceán növény- és állatvilága. Bravúros rajztudását és festői készségét mutatja az *Oszlopok* (2007) című falikárpit: az idő vasfogát magukon hordozó, premier plánban elhelyezett oszlopfőkön – mintegy bőségszaruból csüngő – szőlőfürtök és egyéb gyümölcsök láthatók a jobb felső sarokba komponált antik templommal együtt. A préselt virágos *Daloskönyv* (2011) a következő munka, melyről szeretnék szólni. A finoman elmosódott kottasorok között megtaláljuk az előző tavasszal a könyv lapjai közé betett és otthelyezett ibolya virágait is, mindezt lila ködfelhőben.

Az eddig bemutatott munkák nyersanyagai a pamut és a len, de Szuppán Irén a rusztikusabb hatást kölcsönző jutával is szokott dolgozni. Ilyen a *Tűz és víz* (2005), a *Felhők* (2005), valamint az őszi szőlőtőkén maradt, aszott gyümölcsöket megjelenítő *Lugas* (2006) vagy a nagyon korai munkái közül a *Fényjáték* (1984) című reguláris kompozíció, és a téli kopasz fa merevedő ágait megjelenítő *Fa* (1983) című ikat, melynek mintegy továbbgondolása a *Tükröződésben* (2012) jelenik meg.

A szombathelyi kiállításból természetesen nem hiányozhattak a jövőbeli elkészülésre váró művek tervei sem, hiszen a művész tele van – irigylésre méltó – vitalitással. Ezek a temperavázlatok már így, önmagukban is kész művek, telve lendülettel, energiával és mozgással: *Forrás*, *Repülés*, *Forrongás*, *Vízpart* és *Folyópart*, hogy csak néhányat említek meg közülük. Ez egyben új hang a művészetében: a pasztellszíneket felváltják az erőteljes kékek, lilák és rózsaszínek, valamint átlós minta tört az addig megszokott vertikális elrendezésbe. Az *Aramlás* (2013) művészetében ennek az új epizódnak az egyik, már megvalósított darabja.

Rövid kalandozást a Szombathelyi Képtár világos, átszűrt fényű terét belakó ikatkiállításában Frank János művészettörténész *Az eleven textil* című, 1980-ban megjelent könyvének idézetével zárom, aki már annak idején ezt írta a Munkácsy Mihály-díjas Szup-

**Szuppán Irén: Tükröződés (részlet) /
Irén Szuppán: Reflection (detail)**

pán Irénről: „Megfontolt művész [...] kerüli a kalandokat, bár a merészség sem hiányzik belőle. Óriási tudásának – ebbe az elméleti fölkeszültséget is beleszámítom – köszönheti, hogy mindig el tudta kerülni a tévedéseket. Szuppán még nem adott ki a kezéből sikertelen munkát.”

Es ez mit sem változott az elmúlt 35 év alatt. Szuppán Irén a textilművészet óriásai közé tartozik, különleges ikattechnikával készített, páras atmoszférájú művei pedig a 21. századi textilművészet akvarellistájává emelik őt.

CEBULA ANNA
művészettörténész

(Szuppán Irén Ikat-falikárpitok című kiállítása. Szombathelyi Képtár, Szombathely, 2015. június 26–szeptember 27.)

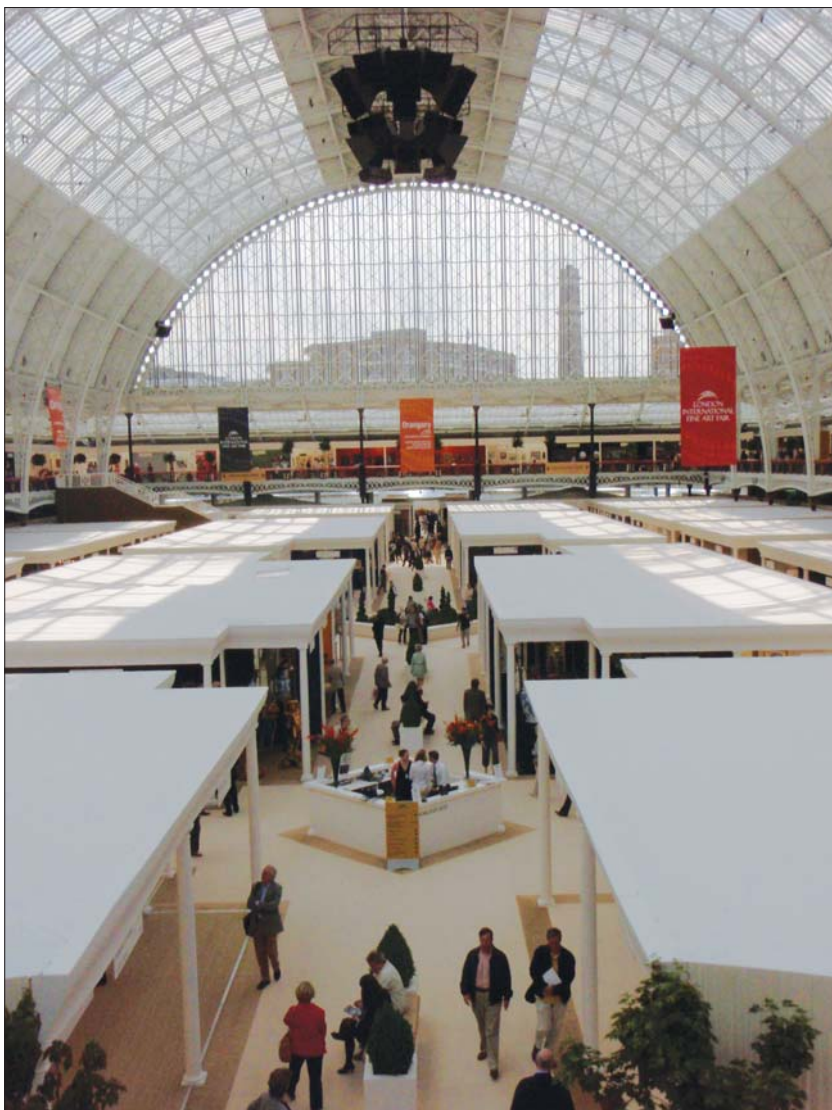
Szuppán Irén: Tükröződés / Irén Szuppán: Reflection

[2012] pamut, len, ikattechnika /
cotton, linen, ikat technique [290x150 cm]

Cutting Edge

Élvonalbeli magyar stúdióüvegek vándorkiállítása Nagy-Britanniában

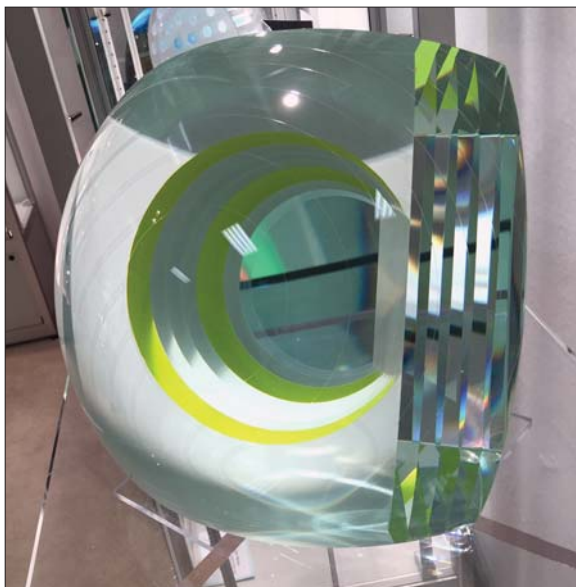
Az Olympia International Art & Antiques Fair standjai Londonban, 2015-ben /
Stands at the Olympia International Art & Antiques Fair, London, 2015

■ A 43. alkalommal, 2015 júniusában megrendezett nemzetközi művészeti és antikvitási kiállítás és -vásár, az *Olympia International Art & Antiques Fair* közel 30 ezer látogatót vonzott. A nemzetközi eseményen hat ország 160 kiállítója mutatta be művészeti, design-, antik és kortárs alkotásait. A kiállítást több mint negyven éve ugyanott rendezik, a mára már ikonikus helyszínné vált Olympia kiállítási központ legnagyobb termében. A Henry Edward Coe által tervezett viktoriánus épület közel 130 éve ad otthont a legnagyobb és legjelesebb konferenciáknak, vásároknak és kiállításoknak. A csarnok üvegtetőzete természetes fénnel látja el a helyszínt, ahol a szebbnél szebb standokon várják a gyűjtőket és a művészet iránt érdeklődőket.

A birminghami illetőségű, 2013-ban alapított Prisma Gallery a kortárs magyar üvegművészet 18 jeles művészenek legújabb alkotásait állította ki azzal a céllal, hogy Nagy-Britanniában is ismertté tegye a modern magyar művészetet. A galéria vezetői (Sík Attila és e sorok írója) ebben az évben vándorkiállítást szerveztek *Cutting Edge – Modern Hungarian Glass* címmel, amely ez év áprilisában Edinburgh-ból indult, ahol elsőként az 1842-ben alapított Scottish Gallery adott otthont a tárlatnak.

Az Egyesült Királyság legnagyobb üvegmúzeumában (Broadfield House Glass Museum, Stourbridge) is büszkék lehettünk, mert a közönség és a szakma-beliek egybehangzó véleménye alapján ez a kiállítás bizonyult az International Festival of Glass legkiemelkedőbb eseményének. 2015. november 19–22. között pedig Birminghamban, az Antiques for Everyone kiállítás és vásáron szintén az esemény fő attrakciói lehetnek a kortárs magyar üvegek. Majd 2016. január–márciusban a sunderlandi National Glass Centre ad helyet a vándorkiállításnak.

Április, vagyis az első megnyitó óta közel húsz kortárs magyar üvegszobor talált új otthonra az Egyesült Királyság területén. Legtöbbször gyűjtők vásároltak, de akadt olyan is, aki első látásra beleszeretett egy

**Gáspár György: White Fission /
György Gáspár: White Fission**

[2015] *csiszolt, laminált síküveg /
polished, layered sheet glass* [30x30x23 cm]

műbe, vagy az otthonából pont egy modern tárgy hiányzott. A londoni Olympia közönsége is nagy érdeklődést mutatott a magyar üvegművek iránt. A tizenegy nap alatt – június 18–28. között – tizenegy munka kelt el, a kiállítási katalógusok száma is megcsappant. A sikerhez hozzájárult az is, hogy a stand egyik részén átlátszó plexipolcokon és ugyanilyen posztamenseken jelentek meg a tárgyak – olyan hatást keltve, mintha lebegnének.

A Prisma Galéria távlati célja, hogy minél szélesebb körben ismertté tegye a modern magyar üvegművészetet. Ezért az év második felében reprezentatív, angol nyelvű könyvet ad ki, amelyben huszonegy, a 20–21. században tevékenykedő üvegművészt mutat be. A több mint négyszáz tárgyképet és tervrajzokat felvonultató, albumszerű kiadvány részletes ismertetést ad a művészek életútjáról, kiemelt díjaikról, a világ különböző pontjain, gyűjteményekben található munkáikról.

A Prisma Gallery kiállítási plakátja Lukácsi László Jewel Fan című, csiszolt, laminált síküveg alkotásának részletével / Exhibition posters of the Prisma Gallery with a detail of Jewel Fan, László Lukácsi's composition of polished, layered sheet glass

A hazai üveghuták és az ipari infrastruktúra adta csekély lehetőségek miatt a művészek legtöbbször saját stúdiójukban, saját szerszámaikkal, rengeteg kézi munkával hozzák létre műveiket. Ez a mindennapi innovatív, kreatív küzdelem teszi még egyedülállóbbá a magyar üvegművészetet. Mára több üvegművész-generáció nőtt fel, és szakmai tudásuk, felkészültségük megbecsüléseként számos igazán nagy nemzetközi díjat, elismerést nyertek. Alkotásaik megtalálhatók a világ legnagyobb múzeumaiban.

Magyarországon a pannonhalmi Hefter Üveggalé-

riában találkozhatunk üvegművekkel, míg a szentendrei Erdész Galéria egy szűkebb, válogatott üvegművész-csoporttal járja a nagyvilágot Houstontól Sanghajig.

A mostani, a londoni olimpiabeli kiállítás – a valaha Magyarország határain kívül szervezett legnagyobb, a kortárs magyar üvegművészetet bemutató esemény – kiállító művészei voltak: Bohus Zoltán, Borkovics Péter, Botos Péter, Czebe István, Fűri Judit, Gáspár György, Hefter László, Kóródi Zsuzsanna, Köblitz Birgit, †Lugossy Mária, Lukácsi László, Melcher Mi-

Varga Dóra: Avatar I. / Dóra Varga: Avatar, I
[2015] öntött, pâte de verre / cast, pâte de verre
[Ø 28x18 cm]

Melcher Mihály: Involution-Evolution / Mihály Melcher: Involution-Evolution
[2013] öntött üveg, csiszolt / kiln cast, polished glass
[39x22,5x20,5 cm]

hály, Sipos Balázs, Smetana Ágnes, Tóth Margit, Varga Dóra, Vida Zsuzsanna és Virág Hajnalka. (A tárlat katalógusa a következő internetes címen érhető el: http://issuu.com/prismagallery/docs/cutting_edge_catalog_prisma_8)

MOLNÁR ZSUZSANNA
galériavezető

(Cutting Edge. Modern Hungarian Glass – Prisma Gallery, Olympia International Art & Antiques Fair, London, 2015. június 18–28.)

A fotókat a Prisma Gallery bocsátotta rendelkezésünkre.

Lágy geometria

Szűcs Zsuzsanna keramikumművész kiállítása
a kecskeméti Kápolna Galériában

■ Misztikus, ezoterikus, szakrális.

Ezek a fogalmak kavargtak bennem, amikor Szűcs Zsuzsanna keramikumművész installációit szemléltem a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek Nemzetközi Kerámia Stúdiójának kiállítótermében megnyílt kiállításán.

Hagytam, hogy hasson rám a látvány, hagytam dolgozni az élményt. Nem kellett sokat várnom. A művek megnyugtattak és magukkal ragadtak, magukkal vittek egy titkosnak vélt világba, ahol egyszer, valamikor már átestem a „szertartáson”, és azóta tudom, hogy a beavatottak egyike vagyok!

A kiállítóter és a belső udvar kíváló helyszínnek bizonyult a megrendezéshez, izgalmas építészeti tereivel, a tárgyak telepítésének lehetőségeivel. A nagy méretű kerámiainstallációk „belakták” a Kápolna Galéria belső és külső tereit, ötletesen kapcsolódtak az épület adottságaihoz, optimális volt az arány a művek és a környezet között.

Szűcs Zsuzsanna keramikus alkotásai az alapformák egymáshoz rendelésének mikéntjén és azok összhangján alapulnak. Az alkotó a korábbi munkáinál is

használt függesztési megoldások tapasztalatait összegezte installációiban.

Egyfelől különböző jelentéstartalommal bíró csoportokat hozott létre a horizontális vagy vertikális függesztésekkel, másfelől az elemeket helyezte harmonikus vagy kontrasztos plasztikai helyzetekbe összeépítéssel vagy párosítással. Harmadrészt, magát az alapelemet is megjelenítette, kihasználva az installálásban rejlő szinte valamennyi lehetőséget.

Végiggondoltan, esztétikusan hozott létre hol harmonikus, hol kontrasztos tömegkapcsolatokat, melyekkel egyrészt plasztikai, szobrászi játékot játszott a térben, másrészt megnyitott egy újabb asszociációs sítot a nézők számára.

A formák földhöz ragadtak, vagy lebegők, vagy ihetetlen formai – és mondanom sem kell –, gondolati feszültséget teremtve, majdnem egymást érintőek voltak.

Az alkotó tiszta, a lágy geometria világába tartozó formákkal dolgozott, a művek logikusak és átgondoltak. Kitűnő arányrendben és méretben használta alapelemként az ívesített síkú gúlát, ami még nem kúp. Organikussá, lágyabbá tette a merev, geometrikus formát. Ez a forma alaprajzában nem más, mint a kör négyzetösszesítésének téri megfelelője, ami egyúttal utal a megoldhatatlan szerkesztési feladat megoldásának állandó keresésére is, ami a művészi nyughatatlanság analógiájaként is értelmezhető.

Kúpszerű alapelemei néha egyedül, néha párban és néha összenőve képeztek egységet, formai megfeleléseket adva az ókori görögök androgünjeire, és az istenek által szétválasztott utódaikra, ránk, emberekre is. Ezek a formák is keresik párjukat, és ahogyan az emberek, úgy ezek a formák is vagy megtalálják párjukat, vagy nem.

Az antropomorfizmusra utaló jelentéseken kívül volt még egy síkja számomra a kiállított munkáknak.

Fotó: Szűcs Zsuzsanna

Szűcs Zsuzsanna:

Évgyűrűk /

Zsuzsanna Szűcs:

Growth Rings

[2015] *samott, vegyes technika / chamotte, miscellaneous techniques*

[24,5x25x19 cm]

**Szűcs Zsuzsanna
kiállítása (részlet) /
Exhibition of Zsuzsanna
Szűcs (exhibition view)**

*Kápolna Galéria,
Kecskemét, 2015 /
Kápolna Gallery,
Kecskemét, 2015*

A letisztult formá(k)nak, a formák alaphelyzeteinek egysége szakrális tereket, jelentőséggel bíró pontokat jelölt ki. Szentséggel bíró pontok, megszentelt helyek jöttek létre, melyekhez ösztönösen is vonzódnunk, hiszen jó a kisugárzásuk.

Az installációk társaságában úgy érezhettük, hogy valami régen elfeledett, de mindannyiunkban tovább élő ősiségre és harmóniára lelhattünk.

Szűcs Zsuzsanna kiállítása szép példája volt az épített tereket „kereső” művek és az azokat sokoldalúan befogadni képes, izgalmasan alakított kiállítótérrel találkozásának. A művek szinte maguktól „megtalálták” helyüket a térben, azzal szerves egészet alkottak, sok asszociációs lehetőséget kínáltak, így átható és személyes élményt adtak a nézők számára.

SZEGEDI ZSOLT
keramikumművész

(Szűcs Zsuzsanna kiállítása. Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek – Nemzetközi Kerámia Stúdió, Kápolna Galéria, Kecskemét, 2015. május 29–június 19.)

A kiállítás megnyitó bővített, átdolgozott változata.

Példaadó jelenlét

125 éve született Ferenczy Noémi

*„Háttal ül nekiünk, nem láthatjuk arcát.
Talán nincs is arca, rég beleolvadt
a szőttesbe. De munkája baladtát
hogyan szemléli szem nélkül? Mi porlad
semmivé az oly lassan készülóban?
Szó szegényes műhelyben a szegény nő:
minden vonása párás levegőben
úszó ökörnyál, elszálló, enyésző...”
(Kálnoky László)¹*

■ Nem túlzás azt állítani, hogy a modern magyar gobelinművészet Ferenczy Noémi köpönyegéből bújti ki. Nemcsak azért, mert nélküle a magyar gobelin története egészen máshogy alakult volna, s annak egy-magában is meghatározó, mondhatni korszakalkotó fejezetét képviseli, hanem mert gobelinszövő-nemzedékek tekintették, s tekintik mesterüknek, példaképüknek.

A művészet történetében közzismert, hogy Ferenczy Noémi legendás művészcsalád sarja volt. „Károly és Béni, / Valér és Noémi; / ó micsoda ritka csoportozat, / mint a Bach család, / vagy eleven Laokoon-csoport”² – írta róluk Weöres Sándor. A származás előnyeire tekinthetünk persze a felelősség szempontjából is, és belegondolhatunk, hogy a fiatal Ferenczy Noémire milyen nagy nyomás nehezedhetett, amikor huszonegy évesen kiválasztotta élethivatását. Neveltetése és képességei valóban predesztinálták arra, hogy (a nemes értelemben vett) alkotói becsvággyal és felelősségtudattal vértézve fel magát mindenképpen a művészi hivatást válassza; majd arra, hogy édesapjához és testvéreirehasonlóan a hazai művészettörténet eminens és példaadó egyéniségévé váljon.

A Szombathelyi Képtárban Cebula Anna irányításával rendezett, 2015 februárja és áprilisa között megvalósuló, *A magyar gobelin 100 éve* című kiállítás nem véletlenül indította Ferenczy Noémi *Menekülés Egyiptomba* című kárpitjával a 20. századi magyarországi gobelin történetének bemutatását. Ferenczy tevé-

Ferenczy Noémi: Teremtés / Noémi Ferenczy: Creation

[1913] gyapjú, gobelintechnikával szövétt, felvetés: 5/cm
(Iparművészeti Múzeum, Budapest) / wool, Gobelin technique, warping: 5/cm
(Museum of Applied Arts, Budapest) [223x219 cm]

kenysége valóban paradigmaváltó volt. Az 1910-es évek első fele jelentette pályájának első periódusát, amikor elköteleződött a kárpit iránt, és a Manufacture des Gobelins-ben végzett kárpitszövő-tanulmányai után szőni kezdett.

Fotó: Áment Cellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Fotó: Solteszné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Ferenczy Noémi: Menekülés Egyiptomba / Noémi Ferenczy: The Flight into Egypt

[1916] gyapjú, gobelinteknikával szövött, felvetés: 7/cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest) /
wool, Gobel technique, warping: 7/cm (Museum of Applied Arts, Budapest) [140x167 cm]

1913-ban készült el első gobelinje, a *Teremtés*, majd 1916-ban a *Menekülés Egyiptomba*. E sűrű felvetésű, részletgazdag gobelineken a középkori és reneszánsz kárpitok emelkedett szépségét sikerült visszahozni a 20. századba, mind technikai, mind tematikus vonatkozásban. A burjánzó, édeni őstermészet hasonló erejű és színvonalú megjelenítésére a korszak hazai gobelinművészetében talán csak az Aristide Maillol példáján felbátorodott Rippl-Rónai Józsefnél találunk analógiát (*Vörösrubás nő*). Azonban eltérően Rippl-Rónaitól, aki nem kivitelezője, hanem csak tervezője gobelinjeinek, Ferenczy Noémi a középkori mesterek mintájára a teljes munkafolyamatot maga végezte a tervezéstől egészen az utolsó szál elsimításáig.

Ezzel a gondolattal érkezünk el Ferenczy Noémi *ars poeticájának* magjához. Ugyanis ebben a művészi felfogásban a koncepció és a fizikai megvalósítás szerves egységet képez. A 20. században egyre nagyobb teret nyerő konceptuális művészeti irányzatok, melyek természetesen a magyar kárpitművészetre is maradandó hatással voltak, némileg elhomályosították azt a felfogást a kárpitszövésben, melyben – a kortárs irodalomteoretikus Hans Ulrich Gumbrecht vonat-

koztatható fogalmaival szólva – a *jelenlét* nem különül el a *jelentéstől*.³ Ez azt jelenti, hogy a művész mintegy „beleszővi” idejét, testét, szellemét a műbe. Ferenczy Noémi alkotói magatartását Pénelopéhoz hasonlíthatjuk, aki a türelmes jelenlét hatalmával küzd a modernitás időcsapdájával. Jól érzékelni lehet e költői metaforában, hogy a türelmes jelenlét olyan erény, mely magával vonja az önuralom és az idő fölötti uralkodás képességét is. Erre ma is nagy szükség van, hiszen a technikai eszközök sokasodása közepette az embereknek mégis egyre kevesebb idejük jut az igazi jelenletre, vagyis a mély, koncentrált figyelemre. Gyaníthatjuk, hogy a folyamatos időhiányért nem elsősorban az embertől független tényezők, vagy maga az idő okolható, hanem inkább az idő fölött uralkodni képtelen, ezért az idő rabjává váló ember. E kérdésről Hans Ulrich Gumbrecht így ír: „*Ma a munka több szabadidőt hagy, mint bármely korábbi generációnak, mégsem áll soha senkinek elég idő a rendelkezésére. [...] általános mobilizáció foglyaiként vágyjuk és becsüljük annyira a »világ dolgaira« való összpontosítás rövid pillanatait és az intenzív csendet, amely ezekkel együtt jár.*”⁴ Nem kétséges, Ferenczy Noémi számára e Gumbrecht által megfogalmazott intenzív csend és jelenlét jelenti a művészi munka alapfeltételét. Ez teszi lehetővé, hogy a mű együtt nőjön „[...] az illető művészember lélegzetvételével, egész gondolat- és felfogásszerkezetével, »szem-

Ferenczy Noémi:
Ülő szövőnő /
Noémi Ferenczy:
Seated Woman
Weaving

[1930–1932]

zsírpapír, gouache
(Ferenczy Múzeum,
Szentendre) /
wax paper, gouache
(Ferenczy Museum,
Szentendre)

[28,4x25,6 cm]

Ferenczy Noémi:
Menekülés Egyiptomba
(részlet) /
Noémi Ferenczy:
The Flight into Egypt
(detail)

Ferenczy Noémi:
Menekülés Egyiptomba
(részlet) /
Noémi Ferenczy:
The Flight into Egypt
(detail)

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

től-szemben», csak kettesben vele, minden mellékzöngés nélkül, minden más valóságban vagy képzeletben jelenlévő nélkül történik – nem tud más valami vagy más valaki jelen lenni, ezt nemcsak az intenzitás, de az intimitás is kizárja»⁵

Ferenczy Noémi abban az időszakban érkezett Párizsba, amikor a gobelint már a műfaj felvirágoztatásának helyszínén sem kezelték saját jogán létező *grand art*-ként, hanem egy lassú, drága, nagy anyagigényű s ezért „korszerűtlen” technikaként számon tartva, engedték visszasüllyedni a festészetnek alárendelődött szerepbe. A gobelin egyet jelentett festmények luxuskivitelű leszövéseivel, már elkészült festmények fonalakba történő egyszerű, szolgai áttevésével. Ezért különösen fontos, hogy Ferenczy Noémi a gobelin elkészülésének teljes folyamatát: a tervezőmunkától a kartonkészítésig, majd a fizikai megvalósítás

→
Ferenczy Noémi:
Menekülés Egyiptomba
(részlet) /
Noémi Ferenczy:
The Flight into Egypt
(detail)

teljes kivitelezéséig egy egységnek tekintette. Hosszú évek kitartó önképzése és tapasztalatai ismertették meg vele a gobelin speciális technikai jellegzetességeit, melyeket saját munkájában és pedagógiai tevékenységében következetesen követett. Olyan technikai részletekről és egyedi esztétikai jellegzetességekről van szó, amelyekről részletesen beszámol Naplójában. A gobelint olyan műfajnak tekinti, mely „hosszú utat megtéve” végül „a festés fölé” kerülhetett. A gobelin értékét a beleszótt idő, a művész intim jelenléte garantálja. „Azt a bizonyos közvetlenséget, amit a festésnél a gyors, majdnem öntudatlan gondolat- vagy érzésvitel lehetővé tesz, a szövésben busásan pótolni lehet a végtelen gazdagsággal, vagy másképp kifejezve: teljes igény-kielégítéssel. A technikának akadályai nincsenek,

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Ferenczy Noémi:
Teremtés (részlet) /
Noémi Ferenczy:
Creation (detail)

→
Ferenczy Noémi:
Teremtés (részlet) /
Noémi Ferenczy:
Creation (detail)

csak előnyei.”⁶ Még a második világháború idején is tetten érhető Ferenczy Noémi gondolkodásában az az elv, hogy a művészetnek nem a pillanatnyival, hanem „a dolgok velejével” kell foglalkoznia. „*A gobelinre nyugodt, stabil, erős, nem pillanatnyi dolog való. Nem repülő madarak, szél vagy tánc, hanem ásó ember, szövő nő stb.*”⁷ (Valószínű, hogy Ferenczy Noémire itt hatást gyakorolt a fiatal Lukács Györgynek az impreszionizmus esztétikai elveit elvető, *Az utak elváltak* című írása⁸.) A Ferenczy-naplóban sokat olvashatunk technikai kérdésekről is. A művész ismerteti a tradicionális *haute lisse* technikát, és leírja például annak indokát is, hogy miért dolgozik a „régiek textúravaságával”. A Napló a kompozíció és a tervezés stratégiai fontosságáról is részletesen tudósít. A gobelinkészítés folyamatában kiemelten fontos szerepet kap a színezés, melyet Ferenczy Noémi a szövés mindig pillanatnyi döntést követelő, állandó változójának tekint: „*A szín élete az állandó, óráról órára történő döntés, amit nem is lehet előre még egy másnapi munkára sem előkészíteni.*”⁹ Az árnyalatokat Ferenczy elgondolásában az úgynevezett *basürrö*kkal lehet érzékeltetni a szötteken, melyek a fonalak színeinek lágy átmeneteit, finom vibrálását teszik tehetővé.

A Napló legizgalmasabb fejtegetései közé tartozik az a gondolat, miszerint a gobelin anyaga tulajdonképpen a „semmiből” keletkezik: „*A kifeszített alaponál a vászonnak képzelhető, a beleszótt színes fonál a festék, csak hogy nem egy már meglévő anyagra dolgozik az ember, hanem a csínálásnál lesz anyaggá.*”¹⁰ Végül kitér arra is, hogy a munkafolyamat lelkelete mindenképpen megőrződik a munkában. „*Minden mű visszaadja, kisugározza azt az érzést, amivel készült,*”¹¹ és azt az *élményt*¹² (amelyet ma Csíkszentmihályi Mihály terminusával bizonyára *flow*-nak neveznénk) – mely „*a munka közben keletkezik*”, hiszen „*maga a gobelin az élmény*”¹³.

Ferenczy Noémi a modernizációval járó „elgépiesedésnek” egyfajta csendes ellenforradalmát hirdette azzal, hogy napi 10–12 órát töltött szövőszék előtt. Tekinthesük ezt a szerzetesek életmódjára emlékeztető középkori életesménynek, de más szempontból az avantgárd elvek megvalósításának is, hiszen az élet és a művészet szoros összefonódottságában az élet-

nek nem része a munka, hanem egy vele. „Az egész élet, minden viszontagságával és gyönyörűségével benne van a művészetben. Az érzület a lényeg, amivel készült, azt fogja a mű kisugározni [...] világos dolog, hogy nem szóbeli más a más által festett tervet.”¹⁴

Az alkotó részvétele a teljes munkafolyamatban, a technika sajátosságaihoz alkalmazkodó szemlélet, a megfelelő mennyiségben odaszánt idő¹⁵, intim és intenzív jelenlét, ezek lehetnének a kulcsfogalmai Ferenczy Noémi *ars poeticájának* Naplója tükrében.

Máig érzékelhető, hogy Ferenczy Noémi nem egy volt a jelentős gobelinművészek sorában, ennél többet képviselt. Inkább egy olyan, a végsőig céltudatos, már-már aszketikus szellemi harcosnak tűnhet alakja, aki az életét arra tette fel, hogy állhatatosan küzdjön a gobelin „méltó, régi nagy hírének” visszaszerzéséért. Elsősorban talán ezért, a sikerrel végzett küldetésért vált ikonikus, legendás alakjává a magyar művészettörténetnek. Nemcsak alkotásaival, hanem magatartásával, jelenlétével is egyaránt nagy hatást gyakorolt kortársaira.

Az is köztudomású, hogy a magyar gobelinművészet milyen sokat köszönhetett Ferenczy Noéminek, hiszen az őt követő generációk már semmiképpen sem adhatták az általa képviselt esztétikai igényesség-nél alább. A kortárs kárpitművészeti biennálék, kiállítások anyagait vagy akár a Magyar Kárpitművészek Egyesülete tagjainak összefogásaként megvalósuló monumentális kárpitokat nézve kijelenthetjük, hogy Ferenczy Noémi utódainak sikerült továbbbalmodniuk az általa újjáélesztett műfajt. Dacosan hirdette a technikai fejlődés szédítő gyorsaságú változásai közepette egy „lassú” műfaj fontosságát. Ferenczy Noémi tudta, hogy az időnek óriási jelentősége van az ember

életében, hiszen kegyetlen erővel jelöli ki határainkat és ítélt felettünk. „Minden, amit az ember csinál vagy bárki tesz, mond – vagy nem tesz, iszonyú fontossá válik. Semmihez nincs idő, írni legkevésbé” – írja Naplója elején, mintegy mottóként. Az idő „megkötése” és betöltése szépséggel művészi kötelesség. Mintha Ferenczy Noémi hangja hallatszana ki Csoóri Sándor *Csontokkal áttört vigasz* című verséből: „kifoszló cérnaszál-időm lebeg, / lelassulok, hogy megszeressetek. // Lelassulok, hogy lassan múljak el, / lomb-áramütéstől hulljak el, / zöldbe hanyatló zöld gyűrűzve nyúljak el, / csontokkal áttört vigasz, ne fakuljak el.”¹⁶

MOLNÁR ESZTER
művészettörténész

Jegyzetek

1. Kálnoky Lászlót Ferenczy Noémi gobelinjei egy egész versciklus írására ihlették. A *Szövőnő* című verset teljes terjedelemben idéztük a *Strófák Ferenczy Noémi gobelinjeiből* ciklusból. Lásd Kálnoky László: *Egy hiéna utóélete és más történetek*. Magvető Kiadó, Budapest, 1981, 114.
2. Weöres Sándor: *Ferenczy Béni emlékére*. In uő: *Egybegyűjtött írások*. III. köt. Magvető Kiadó, Budapest, 1981, 462.
3. Vö. Hans Ulrich Gumbrecht: *A jelenlét előállítása. Amit a jelentés nem közvetít*. Ford. Palkó Gábor. Ráció Kiadó – Historia Litteraria Alapítvány, Budapest, 2010.
4. Uo. 112.
5. Ferenczy Noémi naplója. In: *Ferenczy Noémi*. Jankovich Júlia bevezető tanulmányával. Corvina Kiadó, Budapest, 1983, 35.
6. Uo. 37.
7. Uo. 45.
8. Az írás a *Nyugatban* jelent meg 1910-ben. A szöveg részletei újraközzölve: *A szecesszió*. Szerk. Pók Lajos. Gondolat, Budapest, 1977, 512–514.
9. Ferenczy Noémi naplója: i. m. 35.
10. Uo. 34.
11. Uo. 46.
12. Uo. 45. Ferenczy Noémi itt Tolnay Károly fogalmát használta.
13. Uo. 45.
14. Uo. 41.
15. Uo. 43. Ferenczy Noémi azt is kifejti Naplójában, hogy a művésznek minden kételyt eloszlatva kell dolgoznia, és ez lehetetlen megfelelő időmennyiség feláldozása nélkül: „A pillanatnyi bizonytalanság csak valami tisztázatlanságból eredhet, erre rá kell jönni, könyörtelenül. Várni kell addig, míg tisztázódik. Ezért is kell a munkaidőt hosszúra szabni, hogy bőven legyen idő, és megszakítás nélkül dolgozni, hogy az akadályokat ne bánja az ember. Csak szüneti ne!”
16. Csoóri Sándor: *Jóslás a te idődről*. Magvető Könyvkiadó – Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1979, 225.

Ferenczy Noémi:
Alvó pásztor /
Noémi Ferenczy:
Sleeping Shepherd
[1936] *zsírpapír;*
akvarell (Budapesti
Történeti Múzeum –
Kiscelli Múzeum,
Budapest) / *wax*
paper, watercolour
(Budapest History
Museum – Kiscell
Museum, Budapest)
[10,7x22,3 cm]

A múltó idő ablakai

A Tűzzománcművészek Magyar Társaságának elmúlt néhány évéről

H. Barakonyi Klára:
Korpusz / Klára H.
Barakonyi: Corps

[2013] *zománcozott*
acéllemez / enamelled
steel plate
[40x30 cm]

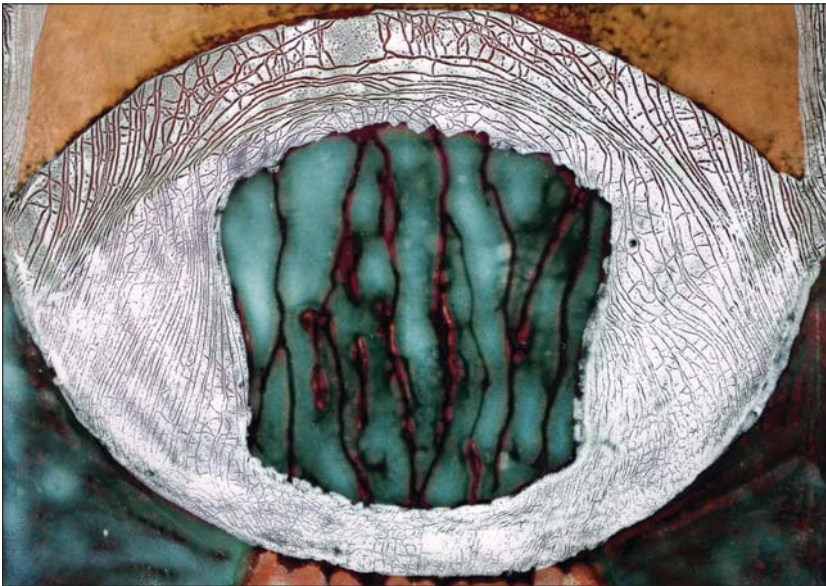
Morelli Edit:
A víz eredete (részlet) /
Edit Morelli: The Origin
of Water (detail)

[2012] *zománcozott*
vörösréz lemez, a teljes
méret: 52x22 cm /
enamelled copper
plate, full size:
52x22 cm

■ A Tűzzománcművészek Magyar Társaságáról (TMT) legutóbb a *Magyar Iparművészet* 2009/4., illetve a 2011/1. számában írtam. Az azóta eltelt időszak lényegében a korábbi évek hagyományainak megfelelően alakult, mivel az egyesület két fő tevékenységi köre a kezdetektől adott. Szakmai szempontból a TMT 1997-es megalapításának legfőbb motivációja az volt, hogy a műfaj végre valóban szinkronba kerülhessen a kortárs művészeti törekvésekkel, s a professzionális alkotók képviselte minőség jegyében háttérbe szoríthassa azt a nagyszámú dilettánst, akik tevékenységükkel megcsúfolják ezt az ősi anyagot, technikát. Lényegében további céljaink és törekvéseink (például a magyar zománcművészet műfaji önállóságának és fejlődésének elősegítése, az önálló magyar zománcművészeti oktatás elősegítése a különböző szinteken, a magyar és a magyarországi zománcművészet művészettörténeti feldolgozása, illetve annak elősegítése) is ezzel vannak összefüggésben.

Fotó: ifj. Gyergyádesz László

Fotó: ifj. Gyergyádesz László

A leginkább rendszeresnek mondható programunk, 2001-től kezdve, a Nemzetközi Zománcművészeti Workshopok, melyeket a Lampart Budafoki Zománc Kft. gyárának bezárása után, 2010-től a Kecskeméti Művésztelep alkotóházában folytattunk/folytatunk. Sajnos, sokszor csak az utolsó pillanatokban derül ki, hogy az adott év augusztusának első hetében meg tudjuk-e rendezni, ennek ellenére 2014-ben már a tizennegedikre került sor. A pályázatokból a társaság majd minden feltételt biztosít az átlagosan 12-17 részt vevő művész számára a nyugodt alkotómunkához, így a szállás és az étkezés mellett, mindenekelőtt a festő-

A TŰZZOMÁNCMŰVÉSEK MAGYAR
TÁRSASÁGÁNAK TAGJAI

(a nem művész, azaz művészettörténész és
vegyésszmérnök tagokat dőlt betű jelzi)

Bábás Erika, Balanyi Károly, Bessenyei Valéria,
Bicsár Vendel, Cyránsky Mária,
Czóbel Marianna, Egri András, Elekes Gyula,
Fajka János, *Gergely Judit*, Goór Imre,
Gyergyádesz László, ifj. *Gyergyádesz László*,
H. Barakonyi Klára, Hernádi Paula, Hévizi Éva,
Hollós Katalin, ifj. Koffán Károly, Járási Ildikó,
Kalmárné Horóczy Margit, Kátai Mihály,
Katona Áron Sándor, Kónya Gyula,
Kopócs Tibor, Koszta Zsófia, Kőrös Sára,
M. Tóth Krisztina, Makrai Zsuzsa, Mayer Berta,
Morelli Edit, Németh Endre, Oskóné Bódi Klára,
Ötvös Nagy Ferenc, *Pap Gábor*, Papp Olívia,
Rácz Gábor, Rudó Anna, Blaise Simon
(Franciaország), Sisa József, Soltész Melinda,
Somogyi Gábor, Sor Júlia, Strohner József,
Szűcs József, Tóth Szvetlana, Turi Endre,
Való Magdolna, Vincze Zita.

zománc alapanyagokat és a különféle méretű lealapozott acéllemezeket (ritkábban vörösréz lemezt is). Nemzetközi kapcsolatainkat is építve, folyamatosan hívunk meg külföldi alkotókat is, így például az elmúlt években a román Laura Ghíneát és Marcel Stanciut, a cseh Eva Kučerovát, a német Barbara Lippet, a szlovák Blanka Cepkovát és a lengyel-francia Agnieszka Lippet. Mivel a társaságunk átlagéletkora immár elérte a hatvanat, ezért mindent elkövetünk, hogy nyissunk a fiatalok felé. Az elmúlt évek során számos frissen diplomázott, pályakezdő művészt is fogadtunk tagjaink mellett a workshopjainkon a műfaji utánpótlás biztosítása érdekében (rendszeres résztvevőink közé Balogh László, Gyergyádesz Mihály, Kamarás Edina, Nemes Zsuzsa és Papageorgiu Andrea tartozik). Az említettek közül Balogh László például fel tudta használni a workshopon készített zománc-

kompozícióit 2012-es diplomavédésén a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának festő szakán.

Hogy a szimpóziumok tevékenységének eredménye ne szóródjon szét, s hogy esélyünk legyen megőrizni azt a jövő nemzedékei, kutatói számára, 2010-től kezdve a workshopon készült művekből – néhány kivételtől eltekintve – minden résztvevő egyet a Kecskeméti Katona József Múzeum képző- és iparművészeti gyűjteményének ajándékozott. A Budafokon született alkotásokat még a zománcgyár gyűjtötte, az így keletkezett kollekció pedig annak felszámolása után a helyi művelődési házba került (jelenleg még nincs megnyugtató módon megoldva a végső elhelyezése). Az ajándékozott művek mennyisége és minősége évente változó. Különösen függ attól, hogy az adott évben hányan törekedtek – a rendelkezésükre álló öt nap alatt – teljesen befejezett kompozíciókat létrehozni. A műfaj nehézségeihez mérten ez igen rövid idő, a zománcanyagok széles skálája, a szinte korlátlan égetési lehetőségek ugyanis elviekben a kísérletezési metódust részesítenék előnyben. Szerencsére, legalábbis múzeumi szempontból, mégis a kész művek vannak többségben. Természetesen ehhez az is szükséges, hogy a művészek a workshopot megelőző he-

Gyergyádesz Mihály:
Élet idegen planétákon
– A pillangóvirág-evő
polipkirály /
Mihály Gyergyádesz:
Life on Alien Planets—
The Octopus King
Eating Cosmos Plants
[2014] *zománcozott*
acéllemez / enameled
steel plate
[20x30 cm]

Elekes Gyula:
Harcosok II. /
Gyula Elekes:
Warriors, II
[2014] *zománcozott*
vörösréz lemez /
enameled copper plate
[45x57 cm]

Fotó: ifj. Gyergyádesz László

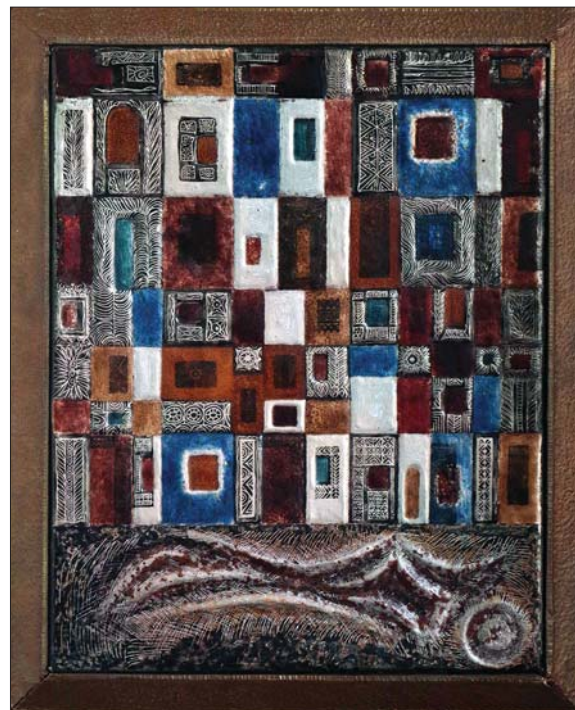
→ **Goór Imre: Ablakok / Imre Goór: Windows**
[1983] *domborított, zománczott vörösréz lemez / embossed, enamelled copper plate*
[59x48,5 cm]

tekben minél teljesebb mértékben igyekezzenek megtervezni, előkészíteni az alkotói tevékenység Kecske-métre jutó fázisait.

A kecskeméti székhelyű egyesület másik fő tevékenysége a kiállítások szervezése, amivel több célunk is van. Elsődlegesen természetesen az, hogy a magyar („profi”) zománcművészek rendszeresen bemutathassák legújabb alkotásaikat. Másrészt a TMT távlatibb célja az, hogy e csoportos kiállításokkal is – a közönség és a szakma számára egyaránt – folyamatosan felhívja a figyelmet a kortárs zománcművészet műfaji önállóságára. Szintén fontos a társaságunk tagjai számára, hogy e kiállítások segítségével érzékeltsük azt a törekvésünket, hogy lépésről lépésre emeljük a kortárs magyar zománcművészeti alkotások átlagszínvonalát. Mindamelllett a pályázati támogatások beszükülése miatt egyre nehezebb katalógussal is társítani a tárlatainkat. Erre utoljára 2011-ben, a mezőtúri Városi Galériában volt lehetőségünk. Szintén ebben az évben mutatkozhattunk be Nagybányán, a művésztelepi galériában is.

→ **Goór Imre: Ablakok (részlet) / Imre Goór: Windows (detail)**

2012. március 1. és 23. között egy igen színvonalas és szakmailag is sikeresnek tekinthető hazai kiállításunk volt a Vízivárosi Galériában, ahol a kis hely ellenére látványosan sikerült azt érzékeltetnünk, hogy

nagyzsínagógában szerepeltünk a híres Michelangelogaléria tőszomszédságában. Bár méreteit tekintve ez a kiállítás a kisebbek közé tartozott, mégis lehetőséget nyújtott arra, hogy említett céljainkat és tevékenységünket a kortárs zománcművészet magyarországi központjában, egy e téren az átlagnál műveltebb közönségnek mutathassuk be. S természetesen ezt a rendkívül gazdag, több ezer éves történeti múlttal rendelkező műfajt, mely technikai értelemben nem más, mint egy zománczásra alkalmas fém és egy üvegnek is felfogható sajátos összetételű anyagmaszsa tartós összeolvasztása. Ennek a „legmodernebb” törekvéseit képviselő „élcsapata” pedig – a nemzetközi és a hazai művészeti mezőnyben egyaránt – jelenleg nem más, mint a Tűzzománcművészek Magyar Társasága.

IFJ. GYERGYÁDESZ LÁSZLÓ
művészettörténész, a TMT elnöke

Turi Endre:
Boldogasszony /
Endre Turi: Our Lady
[2008] zománczott
vörösréz lemez /
enamelled copper plate
[82,5x62,5 cm]

a társaságunk a legprogresszívabb elképzelést, az alapvetően a képzőművészet felé orientálódókat képviseli. Egy bulgáriai vándorkiállítás után, melyet a Szófia Magyar Kulturális Intézet szervezett, 2014 első hónapjaiban Kiskunfélegyházán, a Kiskun Múzeumban állítottunk ki 69 művet, ahol tagjaink mellett a TMT nyári workshopjain részt vevő vendégművészek közül is szerepelt néhány meghívott (Balogh László, Laura Ghinea, Christian Gmeiner, Gyergyádesz Mihály és Nemes Zsuzsa). Egy-egy ilyen nagyobb alapterületű tárlaton arra is módunk nyílik, hogy emlékezzünk a közelmúltban elhunyt egykori tagjainkra is (Báron László, Fabók Gyula, Morvay László és Stefániay Edit).

2015 nyarán, június 10-től Kecskeméten, a Tudomány és Technika Háza első emeletén, az egykori

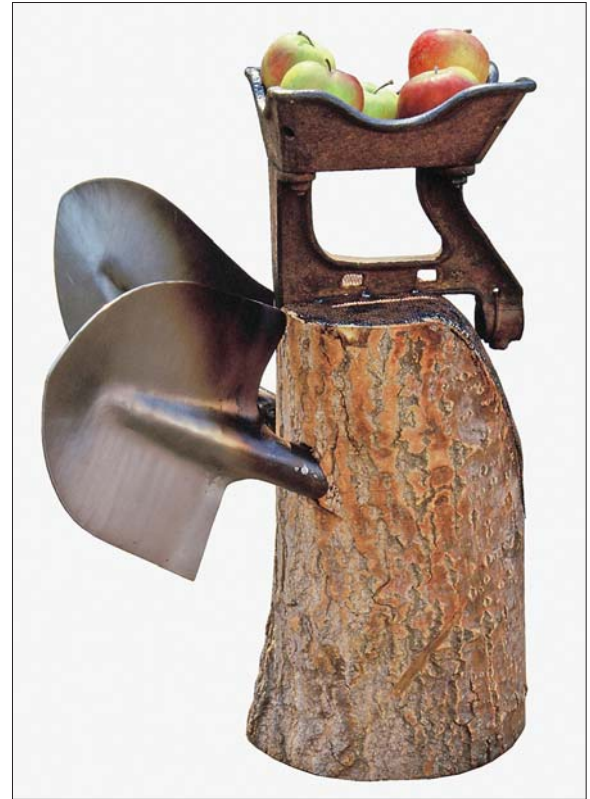
Az út

Beszélgetés Balogh Mihály ötvösművésszel

→ **Balogh Mihály:**
Gyümölcsöző Tálto /
Mihály Balogh:
Fruitful Shaman
[2002] *vas, fa, alma,*
applikáció / iron,
wood, apple,
application
[80x60x50 cm]

■ Amikor második vagy harmadik tájékozódó látogatásom végeztével útra bocsátottál egy nagy iratkötetnyi cikkgyűjteménnyel, amely leginkább elméleti megközelítésből fókuszált személyedre, világos lett számomra, hogy klaszszikus értelemben vett életrajzot írni csak felületes közelítés lenne a hozzád vezető megismeréshez. Ezért arra kérlek, foglald össze velősen, hogy ki is az a Balogh Mihály, aki e cikk születésének idején tölti be 66. életévét.

– Nincs mögöttem dinasztikus múlt, a semmiből jöttem a szakma számára, ezért széles a keresés útja nálam. Ezt úgy értem, vannak a szakmában dinasztikák, és sokan büszkélkedhetnek azzal, hogy többgenerációs múlt van mögöttük, de nekem nincs ilyen hátterem. A Szeged környéki tanyavilágból kerültem forgószélszerűen falura, aztán városba, majd a fővárosba. Tizennégy éves koromban találkoztam azzal a fogalommal, hogy ötvösség – ugyanis erre a szakra vettem föl Budapesten művészeti középiskolába. Addig azt hittem, hogy csak egy látó emberke vagyok: ceru-

Fotó: Balogh Mihály

Balogh Mihály:
Galaxis / Mihály
Balogh: Galaxy
[1969] *sárgaréz,*
lemezdomborítás,
forrasztás / copper,
embossing, welding
[Ø 22x2 cm]

Fotó: Balogh Mihály

zával és ecsettel papírra tudom vetni azt, amit látok, tehát vissza tudom adni és egy másik lélek felé tudom közvetíteni az észleléseimet. Tárgyakat is készítettem a tanyán meg falun, mert a gyerekek akkoriban maguknak faragtak játékokat. Rácsodálkoztam az ötvösszakra, és ez az ámulat ifjonti korban nagyon egészséges az emberben, mert amire rácsodálkozunk, azt tudjuk igazán megszerezni, magunkba építeni. Kérdésedre válaszolva, és visszavezetve az ősi talányra, hogy kik vagyunk, honnan jöttünk és hová tartunk, hadd utaljak egy kiállításom mottójául választott idézetre. Budapesten egyetlen önálló kiállításom volt,

ahol szabadon bemutatkozhattam, a Fördös Műhely-galériában, 1997-ben. Tárlatom vezérmondatává vagy inkább jeligéjévé választottam a *Tao te king*ből ezt a mondatot – Karátsón Gábor fordításában: „az Ember mértéke a Föld / a Föld mértéke az Ég / az Ég mértéke az Út / az Út mértéke meg csak úgy adódik”. Folytathatom vallomásszerűen: adódott, hogy a szakmák legszigorúbbikában alkothatok a *játék* szabadságával.

– *Ferenczy Noémi-díjad átvétele után, ennek a lapnak a basábjain azt vallod: „Reneszánsz habitusú alkotónak tartom magam [...]” Kifejtenéd ennek a mibenlétét?*

– Szívesen fogok hozzá a tevékenységi körök szinte minden területéhez – tág horizonton, széles skálán és nagy merítőhálóval. Az életidőmnek a legnagyobb részét az ötvösség szolgálata töltötte ki, munkásságom gerince a „fémmivesség”, de szimbiotikusan át-áttörnek munkáim a síkművészet és plasztika mezsgyéin, ahogyan átnyúlik tárgyalkotói hevületem az ipari formatervezés, a design területére is. Egyforma,

mélységes alázattal és tisztelettel foglalkozom bármelyik műfajjal, a mű létrejöttének szentségét célozva meg a festészettől a szobrászaton át a közösség elhivatott szolgálásáig.

– *Mielőtt művészeti tevékenységedről beszélnénk, mik azok a közszolgálati-közéleti tennivalók, amelyeket magadra vállaltál az évek során?*

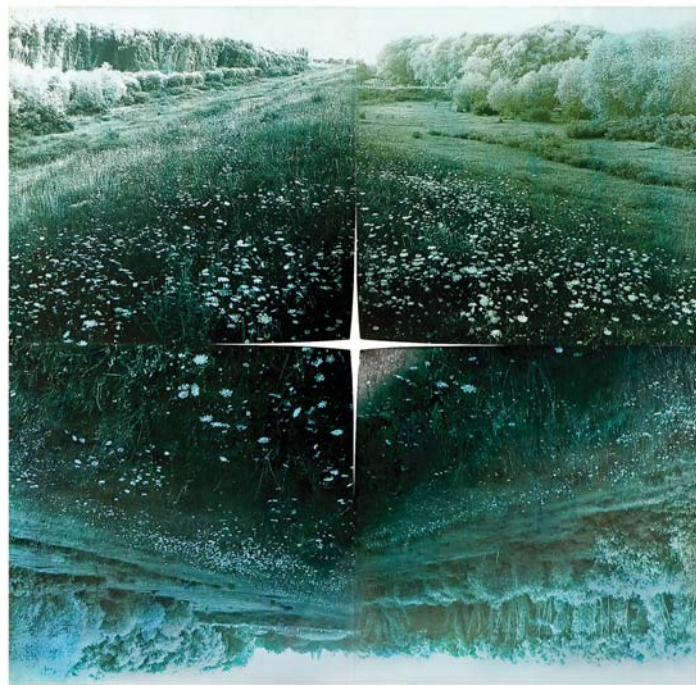
– A magam mérlege azt mutatja, hogy vaskosan áldoztam időt az életem javából a művészeti, szakmai tanításra, a szervezésre és a szakírára, ugyanis amíg ezekkel a tevékenységekkel foglalkoztam, kiestem a szakma anyagi boldogulást jelentő vérkeringéséből, mert ilyenkor csak a fentieknek szenteltem magam. Közel tíz évig tanítottam a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában. Ezt közszolgálatnak tartom, mert a tanítás, az ismeretek átadása szolgálat. Belülről fakadó készítem volt a tanárságra, amit teljes szívvel és gőzerővel műveltem. Majd hat évig voltam a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete Iparművészeti Tagozatának vezetőségében, ami-

Balogh Mihály:
Divergencia-
konvergencia /
Mihály Balogh:
Divergence—Convergence
[1979]

aluminiumlemez,
analóg fotó, A-B oldal
/ aluminium plate,
analogue photo, A-B
sides [100x100 cm]

Fotó: Balogh Mihály

**Balogh Mihály: Ikarosz
(részlet) /**

**Mihály Balogh:
Icarus (detail)**

[1995] vas,
alumínium, réz,
a teljes méret:
70x50x30 cm /
iron, aluminium,
copper; full size:
70x50x30 cm

**Balogh Mihály:
Prognosztikon /
Mihály Balogh:
Prognostication**

[2002] alumínium,
üveg, tükröz /
aluminium, glass,
mirror
[75x65x6 cm]

kor kiállítások szervezése és pályázatok írása kötötte le az időmet. Minden kiállításnál arra törekedtem, hogy azok diagnosztikák legyenek. Kísérletet tettem arra mint tagozatvezető, hogy legyen egy reprezentatív könyve az ötvösszakmának, de mindenhol érthetetlen negligálás fogadott, és áttörhetetlen falakba ütköztem. Mindenképpen büszke vagyok arra, hogy ebben az időszakban főiskolai mesterünknek, Engelsz Józsefnek az Iparművészeti Múzeumban – 1999-ben – nagy sikerű retrospektív kiállítást rendezhettünk, amelynek a megszervezése másfél évet tett ki az életemből. Szakírói munkásságom a *Magyar Ötvös* és a *Magyar Iparművészet* folyóiratokhoz köthető. A teljesség igénye nélkül sorolok fel művészeket, akikkel foglalkoztam, írt vagy fényképes anyagokkal: Bardocz Barna, Bódás Tamás, Engelsz József, Juhász Árpád, Kodolányi László, Nemesi Attila, Ozsvári Csaba, Rozsnyay Béla, Soltész György, Skripeczky Ákos.

– *Szót ejtettél főiskolai tanárodról, Engelsz Józsefről. Hogyan emlékezel vissza a ti mester és tanítvány kapcsolatokra?*

– Engelsz József széles gesztusú, erős habitusú em-

ber volt, akiben elementáris vitalitás és energia lobogott. Az, amit csodáltunk benne, és aminek a legnagyobb varázsa volt, az ő művészi szabadsága és egészséges ösztönössége. Amit kaptunk tőle, azt úgy tudom összefoglalni, hogy a művészembernek belülről feszítő látnoki energiái vannak, a szabadságban tud kiteljesedni, azt megköveteli magának és meg is tudja valósítani. Munkásságomra semmilyen hatással nem volt az ő műveinek manírja, „farvizén” én sohasem utaztam, de nem is volt erre semmiféle ösztökéltégem. Szájtáti ámulás, tisztelet és alázat volt az, ahogyan én mesterem felé fordultam, mindezek ellenére egy nem tisztázott félreértés emelt olykor közénk falakat. 1969-ben az első bemutatott munkáimat azzal bélyegezte meg, hogy avantgárd vagyok, és felszólított, hogy ezen a fajta szemléleten változtassak, különben kirúg a főiskoláról. Mindazonáltal engedett önfeledten játszani minket az iskola „laboratóriumi” körülményei között, hagyta, hogy megtaláljuk magunkat. Példájával adott mintát fáink erdővé terebélyesítésére, s így lehettek – mert rajtunk múlt – réz-erdeinkből ezüsterdők, aranyerdők.

Balogh Mihály:
Reprezentatív éttermi
tálalókészlet /
Mihály Balogh:
Representative
restaurant buffet set
 [1972] krómozott fém,
 üveg, fa / chromed
 metal, glass, wood

– *Térjünk vissza a munkásságodat jellemző sokarcúságra. Hely hiányában nem áll módunkban részletesen kitérni a síkművészet vagy a plasztika területén elért eredményeidre, ezért arra kérlek, hogy a nívódíjas diplomamunkád kapcsán csillantsd fel tárgyalkotási és formatervezési ismereteidet és tapasztalataidat!*

– Az iparművészetben a praktikus funkció, míg a képzőművészetben az esztétikai a súlyozottabb. Am demarkációs vonalat nem lehet húzni a tárgy- vagy formatervezés esetében, mert ezek a határvonalak átmosódnak egymásba. A reprezentatív éttermi tálalókészletem 21 darabból álló garnitúrájának tervezésekor a praktikus funkció kielégítése volt az elsődleges szempont. A fizikai törvények figyelembevétele mellett, meg kellett felelni az igények támasztotta követelményeknek is. Konzultációkat folytattam Gundel Imrével, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari

Múzeum akkori igazgatójával, valamint bújtam a vendéglátóipari tanulók szakkönyveit. Innen tudtam meg, hogy az egyes kultúrkörökre jellemző tálalási módszereket különböztet meg a vendéglátóipar. Reprezentatív alkalmakkor a legfőbb kritérium, hogy az asztalra felszolgált étel, ameddig csak lehet, a tálalás hőmérsékletén maradjon. Az egész munkám ebből az igényből indult ki. Sugallatszerűen villant be az a fizikai tény, hogy az általunk ismert összes térforma közül a gömb az, amelynek a belső térfogathoz képest a legkisebb felülete van. A hó leadása nagyjából a felületen történik, ezért törvényszerűen praktikus a legkisebb felszín. Tálalókészletem egész formavilágát ez a gondolat és maga a gömbforma határozta meg. Rájöttem, hogy a gömbnek az emberi ergonómiával még számos szervülése van, ezért a tálalók fülein és az étkezőeszközökben is visszaköszön a gömb forma-

→
Balogh Mihály:
Gyertyatartók (a tálaló-
készlet részlete) /
Mihály Balogh:
Candlesticks
(of the buffet set)
 [1972] *krómozott fém*
/ chromed metal

világa. Munkám és további szemléletem is ezen a lényeglátáson alapul.

– *Emelj ki néhány személyt eddigi életutadról, akik meghatározóak voltak számodra úgy emberileg, mint szakmailag.*

– Útravalóul, mások mellett bizonyosan, Pogány Frigyes tette a tarisznyámba a „hamuban sült” pogácsát. Ő egy igaz ember volt, mint a főiskola rektora és tanára fogadalmat tetetett velünk az első napon. Mondtuk utána – esküszünk, hogy nem igényt kiszolgáló, nem szolgáló, hanem igényt teremtő tevékenységre készülünk fel. A mai napig ezt a gondolatot tartom ars poeticámnak. Említenék még kutatókat,

Balogh Mihály:
Evőeszközök (a tálaló-
készlet részlete) /
Mihály Balogh:
Cutlery
(of the buffet set)
 [1972] *krómozott fém,*
hosszúság: 24,5 cm;
20,4 cm; 20 cm /
chromed metal,
length: 24,5 cm;
20,4 cm; 20 cm

Fotó: Balogh Mihály

gondolkodókat, mert nagy hatással voltak rám: Molnár V. József, Szántai Lajos, Pap Gábor és mindazok, akik mertek igazat gondolni, mondani és tenni.

– *Végezetül, engedj meg egy igazán bölcséleti kérdést: miért alkotasz?*

– Sejtés vezérel. Comeniusnál olvastam, hogy „semi sincs ugyanis az értelemben, ami nem volt meg előbb az érzékekben”. Tulajdonképpen ezt a gondolatot egy művész öngigazolásnak fel is használhatja. De az ember nem mindig a himnuszokban él, mert vannak rözsélangocskák, meg napi gyakorlati tenni-valók is. Legtöbb művem úgy jött létre, hogy a mai napig nem tudom, hogy miért készítettem el. Többször éreztem, csak egy eszköz vagyok arra, hogy a sugásnak az anyagtalanságát anyaggá formáljam. Magamról úgy vélem, panteista is vagyok. A természetben van az isteni lényeg. Mindig azt a titkot akarom megfejtetni, amit sugallatként kapok.

KEPPEL MÁRTON
 művészettörténész

Fotó: Balogh Mihály

Egy gyári tervező születésnapjára

A 70 éves Vásárhelyi János köszöntése

*„Bárminő tárgyat szemléljük,
a jó és a hasznos egyszersmind szép is.”
(Baldassare Castiglione)¹*

■ Először a *Flóra* széket fedeztem fel az 1980-as évek második felében. Egy karcsú, légies, könnyű, fekete vázas széket, mely önkéntelenül is Charles Rennie

Mackintosh bútorait juttatta eszembe. És még valamit. Kaesz Gyula tanítását: az „[...] ülőbútor kialakításának két alapvető támpontja van: a bagyományon alapuló tapasztalat és az ember méretének, mozgásának, anatómiai alkatának és szokásainak a megfigyelése”.² Nem tudtam, ki tervezte, de éreztem, hogy figyelnem kell. És hamarosan már mindent tudtam.

Vásárhelyi János, a veszprémi Balaton Bútorgyár tervezője Marosvásárhelyen született. A Bolyai Farkas Líceum elvégzése után a brassói Politechnikai Intézet bútor szakára nyert felvételt, ahol a famegmunkálás, bútortervezés és belsőépítészet területén folytatott tanulmányokat, majd 1969-ben szerezte meg diplomáját. (Milyen kár, hogy „külföldön”! Így nem kerülhetett be *A magyar belsőépítészet 1945–2012* című kötetbe, hiszen abban csak Magyarországon végzettek szerepelnek.³)

Pályakezdő éveit a marosvásárhelyi Augusztus 23. Faipari Kombinátnban töltötte, ahol hamarosan a tervezési osztályra került, előbb vezető mérnöknek, majd helyettes vezetőnek. Itt tanulta meg, hogy a tervezés és a termék műszaki megoldása milyen szoros kapcsolatban áll egymással. A gyár munkásai – székely mesteremberek – nemzedékeken át örökölték a mesterség ismeretét. A velük való közös munka alakította ki Vásárhelyiben azt a kérlelhetetlen szakmai igényességet, mely a mai napig jellemzi munkáit.

1976 és 1979 között a marosvásárhelyi ILEFOR bútorgyárban dolgozott, ahol a prototípusműhely vezetője és számos, külföldi megrendelésre szánt bútor tervezője lett. Ez a tevékenység nem mehetett konfliktusok nélkül. Aki maximalista, az nehéz ember. Vásárhelyi János pedig nem alkudott.

1979-ben áttelepült Magyarországra. Idehaza ebben az időben a szériabútor-termelés, a nagyipari tömeggyártás iránt mutatkoztak igények, ám a megvalósítás gyakran ötlettelen, sivár tárgyakat eredményezett. Végül mégis rendeződni látszott a helyzete, amikor megtalálta a veszprémi Balaton Bútorgyárat, ahol úgy

→
Vásárhelyi János:
Izisz és Ozirisz rácsos
támlájú szék (jobbról
balra). Gyártó: Pápai
Asztalos Kft., Pápa /
János Vásárhelyi:
'Isis and Osiris' chair
with barred back
(right to left).
Manufacturer: Pápai
Joinery Ltd., Pápa
[1994] *pácolt kőrisfa,*
rézrátétekkel,
magasság: 114 cm,
120 cm / dyed
ashwood, copper
appliqués, height:
114 cm, 120 cm

←
Vásárhelyi János:
Flóra ebédlőszék.
Gyártó: Balaton Bútor-
gyár, Veszprém /
János Vásárhelyi:
'Flóra' dining chair.
Manufacturer: Balaton
Furniture Factory,
Veszprém
[1985] *pácolt bükkfa*
állandó, szövethártya,
magasság: 94 cm /
dyed beech base,
upholstery fabric,
height: 94 cm

Fotó: Rékasy Bálint

→ **Vásárhelyi János:**
Rotonda szék. Gyártó:
Balaton Bútorgyár,
Veszprém /
János Vásárhelyi:
'Rotonda' chair.
Manufacturer: Balaton
Furniture Factory,
Veszprém
 [1981] *préselt bükkfa,*
préselt, rétegelt
bátidom, szövethuzat
/ pressed beech,
pressed, layered back
profile, upholstery
fabric

vélte, megvalósíthatja tervezői és szervezői ambícióit is. Termékcsaládok tervezését szorgalmazta, azaz a rendszerelvű tervezést, melynek keretében a tervező egyazon technológia és szerszámpark segítségével több változatot, azaz garnitúrát tud létrehozni. S nem csupán a gyártás egyszerűsödik az azonos elemek variációjával, hanem az előállítás költségei is csökkenthetők. Sajnos, tervei csak részben valósulhattak meg, munkáját továbbra is különböző összeütközések kísérték. Hiányolta az Erdélyben megszokott igényes kivitelezőgárdát, a vezetőség részéről a mesterségbeli elvárásokat.

Ez vezetett oda, hogy 1993-tól szabadúszó tervező lett. Továbbra is a gyárilag előállítható bútor problémája foglalkoztatta, természetesen a kellő igényességgel előállított gyári bútoré. Ebben jó partnere volt hosszú ideig a debreceni Hajduthonet (később Sella-

ton Design), de tervezett a Gyulai Fafém Bútor Rt., majd a Pápai Asztalos Kft. számára is.

Tanított a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen, majd a Nyugat-magyarországi Egyetemen, és igen elmélyülten foglalkozott elméleti kérdésekkel mind a bútortörténet, mind a kortárs design területén.

Közben 1982 és 2002 között hatszor nyert forma-tervezési dívdíjat, néhány miniszteri dicséretet és BNV-nagydíjat.

A 70 éves mester születésnapjára köszöntése nem a megfelelő alkalom életpályájának részletes bemutatására és elemzésére. Szerencsére alapos monográfia született néhány évvel ezelőtt munkásságának ismertetésére Tasnádi Attila műkritikus, művészeti író tollából.⁴ A dolgunk csupán annyi, hogy őszinte szeretettel kívánjunk Vásárhelyi Jánosnak, a bútorok mesterének további tartalmas alkotóéveket! Kívánjuk, hogy továbbra se alkudjon meg a silány anyag vagy a felületes kivitelezés ügyében! Még kevésbé engedjen olyan vezetőknek, akik a profitra hivatkozva követel-

nek nívótlan vagy elavult termékeket. Kívánjuk, hogy továbbra is megingathatatlan, „nehéz ember” maradjon!

Befejezésül azért hadd figyelmeztessem az ő csaknem húsz éve leírt szavaival a bútorszakma valamennyi képviselőjét:

„Reménykedem, annak ellenére, hogy a volt vagy jelenlegi ipari munkaadóink – ha megtehetik – másodvonalbeli nyugati tervezők alkalmazásával ismét a könnyebb ellenállás útját menedzselik.

Reménykedem, annak ellenére, hogy a tervezőképzés továbbra is csak önfelmutató »iparművészeket« képez és nem ipari formatervezőket, akik képesek lennének az iparral együtt dolgozni, piacérzékenyek (bár ez nem esztétikai fogalom), ugyanakkor a magyar kultúra sajátosságait felmutató egyéniségek. [...]

Reménykedem, annak ellenére, hogy a hazai ipari tech-

nológia elavult, a munkaerkölcs pongyola – és ezt a földre döngölő pénzügyi politika is konzerválja –, holott közismert, hogy a jó formatervet a kivitelezés emelt minősége teszi bitelessé.

(Veszprém, 1996. április)⁵

Továbbra is kívánunk sok erőt az alkotómunkához!

KISS ÉVA
művészettörténész

Jegyzetek

1. Baldassare Castiglione: *Az udvari ember*. [II Cortegiano. 1528] Ford. Zichy Rafaelné. Franklin, Budapest, [1940].
2. Kaesz Gyula: Ülészről-ülőbútorokról. *Népszabadság*, XX. (1962. nov. 12.) 269. sz. 9.
3. *A magyar belsőépítészet 1945–2012*. Szerk. Dvorszky Hedvig. Magyar Belsőépítész Egyesület, Budapest, 2014.
4. Tasnádi Attila: *Vásárhelyi János, a bútortervező*. Balassi Kiadó, Budapest, 2010.
5. Lásd uo. 83.

Vásárhelyi János: Smoky Lux fotel (két nézet). Gyártó: Hajduthonet Rt. (ma Sellaton Design Kft.), Debrecen / János Vásárhelyi: 'Smoky Lux' armchair (two views). Manufacturer: Hajduthonet Co. (now Sellaton Design Ltd.), Debrecen

[1996] hajlított-gőzölt bükkfa, krómozott fémkosár, szövethuzat, magasság: 75 cm / bent and steamed beech, chrome metal basket, upholstery fabric, height: 75 cm

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes

Meditációs tárgyak

Lőrincz Győző keramikumművész köszöntése

Lőrincz Győző: Lágykristály (variációk a sorozatból) / Győző Lőrincz:

Soft Crystal (Variations from the series)

[1986] öntött, mázas porcelán, magasság: 24–28 cm / cast porcelain, glazed, height: 24–28 cm

Lőrincz Győző: Periódus I–IV. / Győző Lőrincz: Period, I–IV

[1984] öntött, mázas porcelán / cast porcelain, glazed [14x12x13 cm]

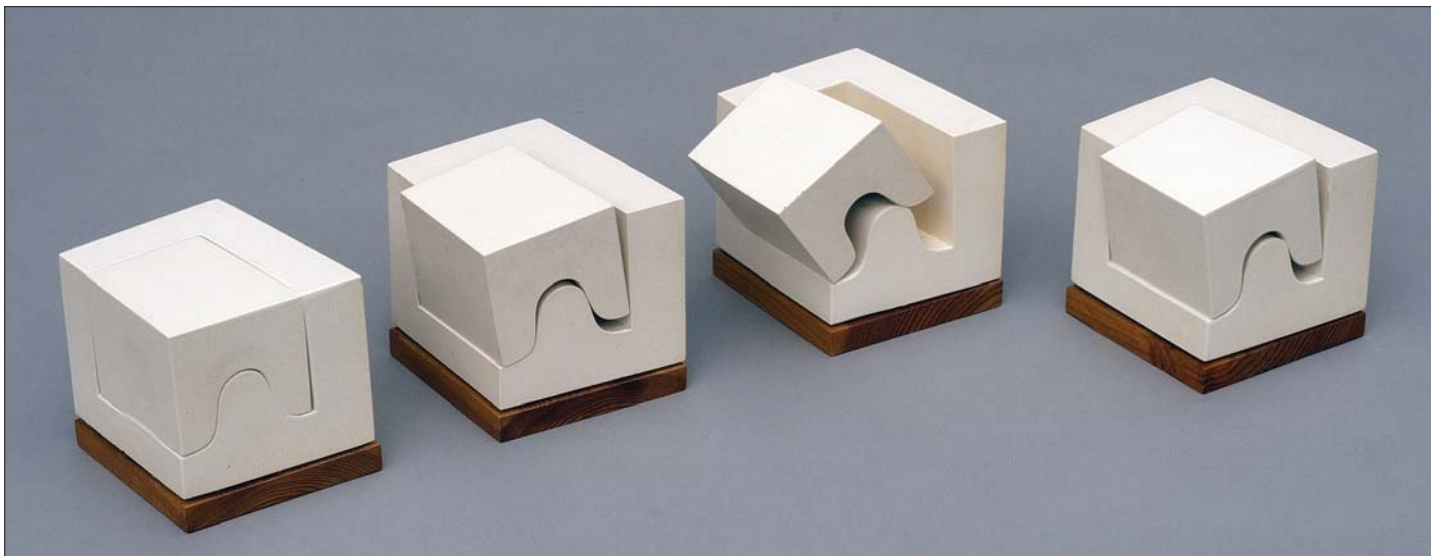
■ A hetvenötödik születésnapját idén ünneplő Lőrincz Győző alkotói tevékenysége jellegzetes és meghatározó példának számít a magyar kerámiaművészetben. A születésnap köszöntő részeként mindenképpen indokolt és időszerű munkásságának vázlatos áttekintése és rövid elemzése.

Helyes az a megállapítás, hogy Lőrinczet az „anyag természetének tanulmányozása”¹ helyett inkább a forma érdekli, azonban munkáinak megértéséhez az úgynevezett forma iránti érdeklődését célszerű pontosítani, ugyanis esetében a létrehozott alakzatok nem valamiféle formakísérleteknek a különböző állomásai, vagy végtermékei, hanem inkább eszközök, amelyeknek segítségével az életet, az élő szervezetet, valamint a saját létezésére vonatkozó kérdéseket analizálhatja a művész.

Legtöbb alkotásának címe, témája is ezt igazolja. Hogy csak néhány példát említsünk: a *Lágykristály* variációk puha burjánzása és tompa zöld színe az élettelen kristályok szögletes, merev anyagstruktúrája he-

Fotó: Lőrincz Győző

Fotó: Lőrincz Győző

lyett egy finoman hullámmzó organizmus bizonytalan irányú átalakulását mutatja be, vagy megemlíthetjük a lélegzetvétel folyamatát ábrázoló, négy darabból álló *Periódus* sorozatát, amely tulajdonképpen az élet agyagkockákból megformált metaforája. A három „belélegző” plasztikát egy visszazáródó alakzat, a ki-légzés első fázisa, zárja le. Egyszerre jeleníti meg a lélegzés ciklikus folyamatának egy önmagában is teljes részletét és a megszülető és elmúló életet. Az *Emlékezet lapjai* szintén összetett jelentésű mű. Nem egy-értelmű, hogy az emlékezés fogalmán elmélkedik-e a művész, vagy saját emlékeire gondol, és azt sem tudhatjuk biztosan, hogy felelevenedő, vagy éppen ellenkezőleg, fakuló-halványuló emlékeket, netán emléktöredékekből újrakonstruált emlékfikciókat vagy ezek különböző arányú keverékét látjuk, de az kétségtelen, hogy végső soron az emlékező, az életlen merengő alkotót tükrözik vissza az agyaglapok.

A *Meditációs tárgyak* Lőrincz talán legismertebb, legtöbbet elemzett munkája, ennek ellenére érdemes újra a figyelem középpontjába állítani, mert vizsgálatukkal a művész alkotói filozófiájának mélyére, a művészetét végső soron meghatározó legbelső gondolataiba és érzéseibe pillanthatunk be.

A szóban forgó sorozat kisebb méretű, fehér öntőagyagból készített, geometriai formák (kúpok, egyenes gúlák és gömbök) együttese, amiknek a felszínén festett ábrák és alig észrevehető lenyomatok láthatók. Magától értetődik, hogy ebben az esetben a mintázat különösen jelentőségteljes lesz, hiszen olyan, számokkal világosan meghatározható, „steril” alapformákon láthatók, amelyeket, elvileg, bárki előállíthat egyszerű mértani szerkesztéssel. Egyedivé és személyessé a felszínükre írt sorsképletek miatt válnak.

A laza ábraszövevényt vékony és vastag vonalak, felismerhető és kevésbé azonosítható rajzos részletek, színfoltok, betűk, írásjelek és olykor szavak keveréke alkotja. A köztük felbukkanó festett nyilak megmutatják a felületen áramló, egyenes és hullámvonal mentén ható erőknél és mennyiségét és irányát, és ezzel jelzik a mintázat lehetséges olvasási irányát-irányait is, illetve felhívják a figyelmet azokra a „láthatatlan” felszíni pontokra, amik felé az erővonalak áramlanak. A különféle rajzi elemek ismétlése és variálása

Fotó: Lőrincz Győző

specifikus rendszerre, elhelyezésük pedig – például, hogy a felület mely részéhez tartoznak – rendszerezésre utal, de Lőrincznek nem célja, hogy koherens és könnyen dekódolható képírást hozzon létre, inkább arra koncentrál, hogy (élet)jelek sokaságával borítsa a plasztika fehér felületét.

A *Meditációs tárgyak* cím egyrészt utalhat arra, hogy a meditálást, a meditációs állapot elérését segítő alkotásokat, „tárgyakat”, hozott létre, másrészt saját meditációinak a dokumentálása is lehet, illetve a forma és a rákerülő rajz minőségének imént említett viszonya azt valószínűsíti, hogy a kettőnek az ötvözetét látjuk.

A meditáció befelé fordulás, ami nem azt jelenti, hogy önmagára koncentrál a művész, hanem inkább önmagában bolyong, és a belső bolyongás közben

Lőrincz Győző:
Meditációs tárgyak V. /
Győző Lőrincz:
Meditation Objects, V
 [1982] öntött,
 színezett porcelán /
 cast, coloured porcelain
 [18x18x18 cm]

↗
Lőrincz Győző:
Meditációs tárgyak XII.
/ Győző Lőrincz:
Meditation Objects, XII
 [1986] öntött,
 színezett porcelán /
 cast, coloured porcelain
 [Ø 18 cm]

Lőrincz Győző:
Meditációs tárgyak IX.
/ Győző Lőrincz:
Meditation Objects, IX
 [1986] öntött,
 színezett porcelán /
 cast, coloured porcelain
 [Ø 18 cm]

felbukkanó képek, ötletek, emlékek, érzések, hangulatok, gondolatok s a többi részleteiből állnak össze a formák felszínén látható kaleidoszkóp-ábrák. Megtekinésük bármely tetszőleges pontból indulhat, és bármely pontnál végződhet, teljes egészében a folyamatos körbejárás során vagy megforgatással bontakoznak ki. Hasonlóan ahhoz, mint amikor egy éggömböt vagy csillaggömböt szemlélünk. A homorúnak érzékelt, végtelen mélységű tér, gömbbé „kifordítva”, geometriai alakzattá zárva, egybelátható formává változik át, amelyen a térben „lebegő” látvány magyarázóképpé rajzolva körbeszemlélhető, felszíni síkmintázatként jelenik meg.

A *Meditációs tárgyak* egyértelműen Lőrincz Győző összegző alkotásának tekinthető. Az élettel, művészettel, önmagával kapcsolatos kérdéseit és válaszkísérleteit írja rá a szimmetrikus, törékeny porcelánteszekre. A felületi ábrák rejtett háttérében, mintegy a

geometriai alakzatok ürege belsejébe zárva, a művész élet- és személyiségformáló emlékeinek sokasága ka-
 varog. Lőrincz, miközben ezeknek melankolikus szépségét beleszerkeszti plasztikáiba, aközben akarva-akaratlanul a felületi ábrákba rejti azokat a pontokat, amiket, ha megfelelő sorrendben összekötnénk, akkor láthatóvá válna a művész stilizált, lelki önarcképe is.

Reméljük, hogy a születésnapját ünneplő mester kiemelkedő életművét még sokáig tovább gyarapítja, elmélkedéseit újabb és újabb alkotásokon mutatja be! Szívből kívánunk neki jó egészséget és hosszú, boldog életet!

LISÁNYI ENDRE
 esztéta, képzőművész

Jegyzet

1. Kovács Orsolya: Lőrincz Győző. *Magyar Iparművészet*, 1996/2. 38. (Elérhető még: http://www.mkisz.hu/files/94_07.pdf – Utolsó letöltés: 2015. március 30.)

Fotó: Lőrincz Győző

Fotó: Lőrincz Győző

Lantos Ferenc (1929–2014) állandó kiállítása

darabból álló életműből úgy kellett válogatni, hogy a viszonylag kis alapterületen, hét lakószobányi térben, a látogatók átfogó képet kapjanak munkásságáról.

Az elmúlt évtizedek alatt nagyon sok kiállítást rendeztem Lantos Ferencnek, több katalógusának, könyvének voltam szerkesztője, grafikai tervezője, így jól ismertem műveit. Tulajdonában szinte minden korszakából voltak rajzok, grafikák, festmények, egészen a legutolsó időkig. Kivéve a hatvanas évek elején készült olajfestményeket, valamint néhány nagy méretű későbbi festményt, melyek a pécsi Modern Magyar Képtár tulajdonát képezték. Kézenfekvő volt, hogy ezeket a múzeumtól kölcsönkérjük, annál is inkább könnyű volt ez a lépés, mert közben az intézmény szervezetileg a városhoz került.

A kiállítási tér két különálló, egymással kapcsolatban nem lévő terem. A bal oldali négy teremben az ötvenes évek végétől a kilencvenes évek végéig tartó időszakból vannak kis méretű festmények, rajzok, tem-

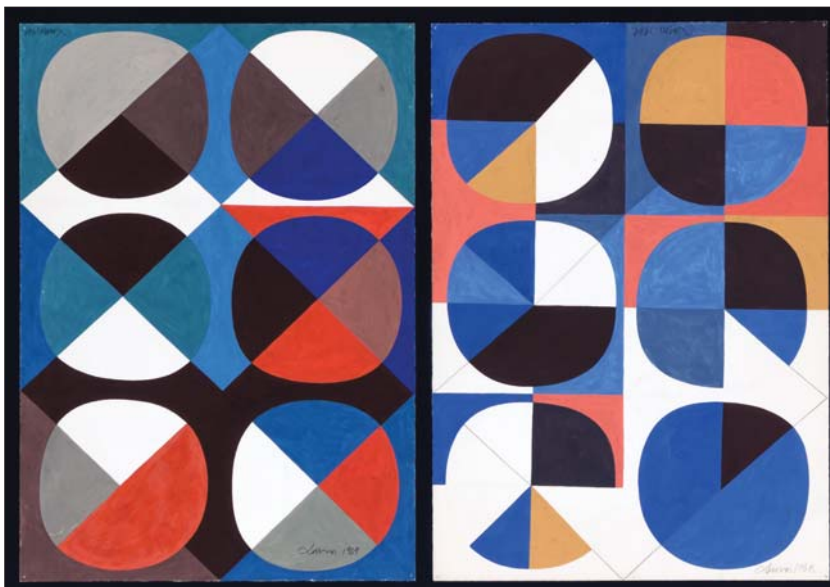
Lantos Ferenc:
Zománckompozíció II.
(Kék himnusz) /
Ferenc Lantos:
Enamel Composition, II
(Blue Hymn)
[1968] *zománcozott*
vaslemez / enamelled
iron plate
[135x180 cm]

■ 2013. december 13-án, Pécsen, a Janus Pannonius Múzeum gondozásában lévő Király utcai Vasváry-házban, Lantos Ferenc jelenlétében nyílt meg hatalmas életművének egy részéből rendezett állandó kiállítása.

A megnyitás előzményeihez tartozik, hogy Páva Zsolt, Pécs polgármestere 2009-től rendszeresen látogatta az akkor már Balatonberényben élő Kossuth-díjas művészt. Lantos Ferenc mindig megemlítette, hogy pécsi polgárnak tartja magát, többször elmondta, hogy műveiből egy jelentős válogatást szeretne Pécsnek adni, hangsúlyozva, hogy nem intézménynek, múzeumnak vagy képtárnak, hanem a városnak – az ott élőknek –, ahová született, és ahol életének nagy részét tevékeny munkával töltötte. Az elhatározást tett követte, az önkormányzat biztosította a helyszínt, a válogatással és a rendezéssel, a művész kérésére, engem bízta meg.

A feladat nem volt egyszerű. Az óriási, több ezer

Lantos Ferenc:
Képterv I-II. /
Ferenc Lantos:
Picture Design, I-II
[1969] *papír, tempera,*
egyenként 43x30,5
cm / paper, tempera,
43x30,5 cm each

perák, grafikák, kollázsok, a jobb oldali három teremben a nagy méretű olaj- és akrilfestmények, míg a hozzájuk tartozó folyosóra azok a színes vázlatok kerültek, amelyek a belül látható festményekhez készültek.

Egy-egy terem markánsan kijelöli a különböző problémák Lantos általi felvetését és megoldását.

A kezdeti, martynos festmények után hamar rátalál azokra a négyzet-kör motívumokra, amelyek elforgatása, interferenciája során alakít ki olyan szerkezeteket, melyek számtalan variációra adnak lehetőséget. A pozitív-negatív kitöltések szilárd rendszerét sok esetben laza gesztusokkal, természeti élményeket beleépítő motívumokkal oldja, gazdagítja.

Ha valaki ezeket a termeket szisztematikusan végignézi, kirajzolódhat előtte egy következetes gondolkodás, ezen kívül olyan vizuális élményben lesz része, amelyre a magyar művészetben nem sok példát találunk.

Lantos Ferenc 2014. december 20-án elhunyt. Páva Zsolt még a művész életében ígéretet tett arra, hogy az állandó kiállítás anyagát egy magyar-angol nyelvű könyvben megjelenteti. A könyvbemutató 2015. június 12-én volt. A 104 oldalas, keménytáblás nyomtatvány

tartalmazza a polgármester előszavát, a legfontosabb életrajzi adatokat, Lantos 123 darabos adományának reprodukcióit, a kiállított múzeumi tulajdonú művekkel együtt. Külön érdekessége, hogy egy-egy oldalpárban látható a megnyitóról készült fotósorozat, valamint a tárlat enteriőrfotói. Ezek a dokumentumfelvételek már most, két év elteltével is nagyon figyelemfelkeltőek, tíz vagy több év múlva még érdekesebbek lesznek. Gondoljunk csak arra, hogy milyen érdeklődéssel nézzük a régi, több évtizeddel ezelőtti, vagy a még korábban készült kiállítási fotókat. Arról nem is beszélve, hogy a művek azonosításához, feloldozásukhoz is jó támpontot adnak.

Lantos Ferenc életének – alkotómunkája mellett – legfontosabb része volt művészetpedagógiai munkássága.

1959-ben létrehozta a pécsi Erkel Ferenc Zenei Gimnázium képzőművészeti tagozatát, majd tanított az ebből megalapított Pécsi Művészeti Gimnáziumban, illetve Pécsi Művészeti Szakközépiskolában. 1973-tól a pécsi Pollack Mihály Műszaki Főiskola tanára, az Épülettervezési Tanszéken szín-, forma- és térismereteket oktatott. 1994-től a Janus Pannonius Tudományegyetem (ma Pécsi Tudományegyetem, PTE) Művészeti Intézetében komplex művészeti szemináriumot indított, majd a megalakuló Művészeti Karon a Festészet Tanszék tudományos főmunkatársa, később a PTE Művészeti Kar Vizuális Művészeti Intézet Festészet Tanszékének osztályvezető tanára volt 2003. december 31-ig.

A pécsi szabad képzőművészeti képzés vezető személyisége. A hatvanas évektől kezdve szakköröket vezetett a pécsi művelődési házakban, a Doktor Sándor Művelődési Központban. 1968-ban létrehozta a Pécsi Műhely nevű képzőművészeti csoportot, majd a Pécsi Vizuális Műhely vezetője volt. 1982-től a pécsi Apáczai Nevelési Központ (ANK) és Művelődési Ház vizuális műhelyeinek irányítója. 1985-ben (Apagyai Máriával együtt) megszervezte az Apáczai Központ Művészeti Iskoláját, majd 1992-ben az ANK Martyn Ferenc Művészeti Szabadiskoláját, melynek vizuális tagozatát vezette.

1968-tól kezdve Apagyai Máriával közösen dolgozta ki – elméletben és gyakorlatban – az interdiszcipliná-

ris összefüggésekre épülő integratív (zenei és vizuális) oktatás modelljét.

1972 és 1977 között a pécsi múzeum támogatásával, *Tér-méret-látás-alkotás* címmel, öt egységből álló (*Bevezetés – Szerkezet – Szín – Tér – Analógiák*) didaktikai kiállítássorozatot állított össze, amely a vizuális nyelv interdiszciplináris rendszerezésének első hazai eredményeit mutatta be. A tudomány és a művészeti ágak közös problémáinak megfigyelésével alapozta meg a rendszerelvű gondolkodását, melyben az improvizációnak is nagy teret hagyott.

Ő nem művészeket nevelt elsősorban, hanem a művészetekhez értő, azokat szerető, azokról beszélni tudó embereket. Ennek ellenére impozáns azoknak a névsora, akik az ő tanítása, szemlélete, gondolkodása, ismeretátadása, iránymutatása segítségével művészeké váltak.

Bár az állandó kiállításon nem szerepelnek ilyen művei, de az alkalmazott művészetek területén is alkotott érdekes, további figyelemre érdemes munkákat. 1967 és 1976 között a Bonyhádi Zománcgyárban több héten keresztül először organikus motívumokat tartalmazó lapokat készített, majd képzőművészeti kutatómunkája eredményeit felhasználva, nagy variá-

ciós lehetőségeket magában hordozó elemrendszerekből épített zománcfalakat, melyek a különböző középületek külső és belső falain kerültek elhelyezésre.

1970-ben a Mohácsi Farostlemezgyár technológiáját felhasználva a sötét és a világos ellentétén alapuló, 150 négyzetméteres mobil faburkolatot épített (Juhász Gyula Klub, Komló), majd a Pécsi Ipari Vásáron, a Köztársaság téren is álltak nagyméretű farost intarziái.

E két anyag segítségével, újszerű alkalmazásával kijelölt egy utat, amely még tartalmazhat lehetőségeket.

A Lantos Ferenc állandó kiállításának műveit tartalmazó könyv jó kiindulópontja lehet az érdeklődés felkeltésének, érdemes alaposabban tájékozódni arról, hogy mennyire fontos alkotója, tanára volt a kortárs magyar művészetnek.

PINCZEHELYI SÁNDOR
képzőművész

(*Lantos Ferenc (1929–2014) állandó kiállítása / Ferenc Lantos (1929–2014). Permanent exhibition. Szerkesztette Pinczehelyi Sándor. Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata, Pécs, 2015, 104 p.*)

Lantos Ferenc állandó kiállítása (részlet) / Permanent exhibition of Ferenc Lantos (exhibition view)

Janus Pannonius Múzeum – Vasváry-ház, Pécs, 2013. december 13-tól / Janus Pannonius Museum – Vasváry House, Pécs, opened on 13 December 2013

A tárgyfényképeket a könyvből válogattuk.

Hírek

■ **A 12. Design Hét Budapest** a *Home Sweet Home* tárlattal nyílt meg, *BID – Kollektív képzelet (Imaginación Colectiva)* címmel a Design Hét idei díszvendége, Spanyolország mutatkozik be, valamint a *Magyar Formatervezési Díj és Design Management Díj 2015* kiállításán a hazai kreatív ipar leg-sikeresebb termékei láthatók. A három tárlat az Iparművészeti Múzeumban (Budapest IX., Üllői út 33–37.) 2015. szeptember 25. és november 15. között látogatható.

■ **A Magyar Kézműves Remek díjat** a 77. Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítás és Vásáron (Budapest, 2015. szeptember 23–27.) szántíz pályaműből negyvenhárom kapta meg, közülük hetet magas színvonala okán külön is méltattak.

■ **A krasznahorkaváraljai kápolnában** újra szólnak a harangok. A három évvel ezelőtti tűzben elpusztult három harang a Gömöri Kézművesek Társulása kezdeményezésére indult, felvidéki, erdélyi és magyarországi adománygyűjtés eredményeképpen 2015. szeptember 23-án került a helyére. A harangok Gombos Miklós órbottyáni műhelyében születtek újjá.

Fotó: gombosrog.sk

■ **Képbe zárt írások** címmel 1945 utáni rajzokat és grafikákat mutatnak be a Francia Intézetben (Budapest I., Fő u. 17.) 2015. szeptember 23. és december 5. között. A tárlat anyagát a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményéből válogatták.

■ **Háborúk és békék** címmel Péreli Zsuzsa textilművész kiállítása látható a Petőfi Irodalmi Múzeumban (Budapest V., Károlyi u. 16.) 2015. szeptember 19-től október 25-ig.

■ **A világ legjobb roncsfotója** lett ifj. Lőrincz Ferenc. 3200 fős mezőny indult A világ roncsai elnevezésű nemzetközi versenyen, amelyre minden hónapban más-más témájú víz alatti fotót vártak. Lőrincz Ferenc egyedüli magyarként indult a versenyen és három kategóriában is első lett, így összesítésben nyerte el a világalgő címet. Egyik díjazott fotója mekkai zarándokkal túlsúlyolt, a Vörös-tengeren 25 éve elsüllyedt egyiptomi komphajóról készült. A magyar búvárfotós lenyűgöző képeit az interneten megtekinthetjük.

■ **Irodalmi játszótér** a RaM udvarán. Weöres Sándor A tündér című verse ihlette a 2015. szeptember 18-án átadott Bóbita játszótér a Radnóti Miklós Művelődési Központban. (Budapest XIII., Kárpát utca 23.) Az Ilonamalom Műhely Bt. terve alapján készült játékok az alkotó íróasztalának tárgyait jelenítik meg.

■ **Művészek a II. kerületben** című sorozatában Koroknai Zsolt multimédiás műveit, objektjeit mutatja be a Vízivárosi Galéria (Budapest II., Kapás u. 55.) 2015. november 4. és 24. között.

Fotó: részlet a meghívóról

Fotó: részlet a meghívóról

■ **A népi iparművészet ma** címmel nyílt kiállítás Petrás Anna és Stúdiója munkáiból (*kép*) az Erdőkertesi Faluház és Könyvtárban (Fő út 112.). A Kulturális Örökség Napjai keretében rendezett tárlat 2015. szeptember 19. és október 31. között látható.

■ **„Mire a levelek lehullanak, katonáink hazatérnek.”** Az első világháborúra emlékező kiállítás nyílt 2015. október 15-én a Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozata rendezésében a Szent Adalbert Központban. (Esztergom, Szent István tér 10.) A tárlat november 22-ig látogatható.

■ **A Neopaint Works** legnagyobb, több mint ezer négyzetméteres tűzfalfestménye készült el Budapesten az Alsóerdősori Bárdos Lajos Általános Iskola és Gimnázium udvarán. A szomszédos épület lebontása

után keletkezett hatalmas téglafalat felújították, majd Vidák Zsolt grafikusművész terve alapján elkészítették a falfestményt, amely az erzsébetvárosi Tűzfalrehab 15. alkotása.

■ **Dobány Sándor** keramikumművész kiállítása látható 2015. október 2. és november 8. között a Pécsi Galériában a Széchenyi téren. A megnyitón bemutatják a művész munkásságát ismertető könyvet is.

■ **HuGlass – magyar kortárs üveg.** A szentendrei Erdész Galéria könyvsorozatának első tagjaként megjelent a modern magyar üveg-szobrászat tíz alkotóját – Bohus Zoltánt, Borkovics Pétert, Botos Pétert, Gáspár Györgyöt, Kóródi Zsuzsát, Lugossy Máriát, Lukácsi Lászlót, Melcher Mihályt, Sipos Balázst és M. Tóth Margitot – tíz-tíz művel és rövid interjúval ismertető reprezentatív kiadvány. A kötetet 2015. október 11-én kiállítással egybekötve mutatják be a Millenárison az Art Market Budapest keretében.

■ **Újabb négy különleges műtárggyal** gyarapodott a Zsolnay-porcelánritkaságokból álló pécsi Gyugyi-gyűjtemény, melyet 2010-ben a piaci ár feléért, 1,3 millió euróért vásárolt meg a város. Az Amerikai Egyesült Államokban és Franciaországban fellelt, a 19. század végén készült áttört falitálat, fedeles dobozt, fedeles dobozkát és egy Klein

Ármin által tervezett, harcosfejet ábrázoló kis tálat Gyugyi László adományozta a városnak, aki folyamatosan dolgozik az eredetileg mintegy 600 darabból álló gyűjtemény kiegészítésén, évről évre újabb Zsolnay kerámiákat felkutatva, azokat Pécsnek ajándékozva.

■ **Párna 2.0** címmel 28 művész és alkotócsoport párnáit mutatják be a Palmetta Design és Textilművészeti Galériában 2015. szeptember 30. és november 7. között. (Budapest XI., Bartók Béla út 30.)

■ **Világrekord firkarobotrajz.** Százötven helyszínen kétezernél is több program várta az érdeklődőket 2015. szeptember 25-én a 10. Kutatók éjszakáján. Az Ericsson K+F központjában a Roboskicc Challenge ren-

dezvényen egyszerre több mint 500 robot rajzolt a 21 négyzetméteres fehér felületre, s ezzel megdöntötték a legnagyobb kép, valamint az egy négyzetméterre jutó robotok eddigi rekordját is. A gyerekek által barkácsolt egyszerű szerkezetek mellett bonyolult, a külvilággal kommunikáló, távolról irányított rajzoló robotok is részt vettek a firkálásban.

■ **Tojástérkép** – EggMap. Sátor Dénes, a MOME végzős hallgatója tenyérbe simuló, gumilabdára nyomott térképet alkotott. A főváros más-más színnel jelölt 11 kerületét, a tömegközlekedési vonalakat, valamint a látványosságokat, fontos intézményeket, parkokat ikonokkal ábrázoló rugalmas labdát megnyomva, kinagyítva látható a keresett városrész térképe.

